Provincie Oost Vlaanderen-Kulturele Bibliotheek-

M E D E D E L I N G E N

TIJDSCHRIFT VAN HEEMKRING OKEGEM

Redactieadres en verantwoordelijke uitgever : J. Van der Speeten
Guldenboom, 9
9400 Ninove (Okegem)

Uitgegeven met de steun van het Stadsbestuur van Ninove en van het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

A C H T S T E J A A R G A N G 1 9 8 3 N R. 3

I N H O U D

- Verdwenen nijverheidsbedrijven te Okegem blz. 98
  - De suikerijbranderij of cichoreifabricage blz. 99
  - De mandenmakerij blz. 112
  - De fabriek "De Denderboer" en "Nervia" blz. 121
  - Informatie blz. 150

--oOo--

VERDWENEN NIJVERHEIDSBEDRIJVEN TE OKEGEM

Regelmatig worden bij wandelzoektochten door Okegem klassieke vragen gesteld als : Welke nijverheid(heden) werd(en) er in dit gebouw uitgeoefend ? Wat betekent de naam "Nervia" die op de hoge fabrieksschouw in grote letters voorkomt ?
Iedereen weet zo stilaan dat Okegem tot de eerste Wereldoorlog vooral een landbouwdorp was, waar ook beroepen uitgeoefend werden die iets met de landbouwbedrijvigheid te maken hadden als : molenaar, smid, wagenmaker, klompenmaker, timmerman, mandenmaker, enz... Slechts vanaf het midden van vorige eeuw werden er enkele nijverheids- en handelsbedrijven opgericht. We vermelden o.a. een paar geneverstokerijen, een lijnzaadkoopman (vlas), een cichoreifabrikant, handelaars in meststoffen, handschoenfabrikanten, enz...
In ons Mededelingenblad nr. 1 van jaargang 1977 hebben we de historiek van de handschoennijverheid te Okegem behandeld. In dit nummer willen we nu enkele verdwenen nijverheden wat uitvoeriger belichten.
Achtereenvolgens komen aan bod : de cichoreifabricage, de mandenmakerij en de fabriek Denderboer en Nervia, waar eerst kunstmeststoffen en daarna lucifers vervaardigd werden.
Gelukkig kwamen we terecht bij personen die nog iets van de zaak afwisten en ons heel wat nuttige gegevens doorspeelden. We vonden ook inlichtingen te Ninove in het modern gemeentearchief van Okegem, waar in de bundel "Hinderlijke en ongezonde gestichten" heel wat bruikbaar materiaal zat.
Deze bijdrage wordt verder geïllustreerd met kadastrale gegevens, vooral de mutaties aan de percelen in de vorm van be- of verbouwingen zijn opgenomen. Ook zijn handelsmerken weergegeven die we in het archief van de Griffie van de Handelsrechtbank te Aalst opspoorden.
Zo groeide deze bijdrage uit tot een lijvige brochure waarin de lezer en vooral de deelnemers aan zoektochten heel wat bruikbare gegevens kan terugvinden.

DE SUIKERIJBRANDERIJ OF CICHOREIFABRICAGE

A. Geschiedenis, teelt en productie van cichorei. (1)

Wanneer we spreken van "cichorei" moeten we onderscheid maken tussen de cichoreiplant, die sinds onheuglijke tijden gekend is, en het fabricaat dat van de wortel van deze plant, door het branden wordt bekomen.

Hoe is nu de "cichorei" als fabricaat zoals we het nu nog kennen, in gebruik gekomen ?

In de 16-17^{e} eeuw geraakte de koffie in West-Europa bekend en verscheen op de markt. Het zijn vooral de Turken geweest die het meest tot deze bekendmaking hebben bijgedragen.

Van Constantinopel (Istamboel) via Kaïro, Venetië, Marseille, Wenen, Parijs, Londen verspreidde zich de faam van deze nieuwe drank. Het "koffiehuis" of café droeg aanzienlijk bij tot het propageren van de koffie en zo ging het verbruik van koffie in het huishoudelijk milieu met rasse schreden vooruit.

Daar de koffie een invoerartikel was stelde zich evenwel met het toenemend verbruik ervan een financieel probleem, want de koffie was een duur verbruiksartikel.

Is het aan de hoge prijs van de koffie te wijten dat we de ontdekking van de cichorei te danken hebben ? Of ligt een gebeurtenis aan het hof van koning Lodewijk XV aan de oorsprong van het gebruik van cichorei als drankmiddel ?

Immers Lodewijk XV maakte zich op zeker ogenblik ernstig ongerust over de verschijnselen van ongesteldheid en ziekte die zich bij veel van zijn onderdanen hadden geopenbaard na een overdadig koffiegebruik. Na raadpleging van zijn ministers wou hij een invoerverbod van de koffie laten afkondigen. Daar de koffie zo "in trek" was bij het volk zou deze maatregel zijn reeds tanende populariteit nog sterker aantasten. Een van zijn ministers heeft toen, volgens het verhaal, de situatie gered : hij kwam met het gebrande en tot fijne korrels gemalen produkt van de cichorei-

---

(1) Deze inleiding is de samenvatting van een brochure uitgegeven door N.V. Fabrieken De Beukelaar. Cichorei. Geschiedenis, teelt, produktie. Antwerpen, 1951.

wortel voor de dag. Aan de koffie, die tot dan toe zuiver werd gedronken, voegde men een scheoje cichorei. De "degustatie" werd een volledig succes : het nieuwe produkt gaf de koffie een nieuwe smaak en aroma, en deze drank was a.h.w. in een volkomen gezonde omgetoverd.
Vanaf dat moment kwam dit koffiesurrogaat algemeen in gebruik.

Onze noorderburen zijn één van de eersten geweest om de cichoreiwortel te branden. Dit gebeurde rond het midden van de 18e eeuw. De Duitsers echter waren de eersten om de ontdekking industrieel uit te buiten : het product dat zij rond 1770 op de markt brachten was in een blauw cilindervormig zakje verpakt.
Rond 1780 geraakte dė cichorei in ons land bekend, nadat Frankrijk, Nederland en Duitsland haar weldaden hadden ondervonden.
Door de "Blokkade" die Napoleon van 1806 tot 1812 doorvoerde werd de koffie zeldzamer en duurder. Volkomen logisch dus dat onze voorouders meer en meer naar het pakje cichorei gingen grijpen.
Na die beruchte periode bleef het gebruik van cichorei algemeen en intens behouden.

Vóór de teelt geïndustrialiseerd werd, trof men de cichoreiplant zowat overal in ons land aan. Men zaaide "voor eigen gebruik" en rond de steden was de verbouwing het grootst.
Sinds het begin van de 19e eeuw is de teelt van de cichoreiwortel als nijverheidsgewas zich definitief gaan vestigen in de kalkhoudende humusrijke gronden van West-Vlaanderen, in het zuidwestelijk deel van Oost-Vlaanderen en in het daaraangrenzend hoekje van Henegouwen. De landbouwtellingen van de 19e eeuw geven ons een duidelijk beeld van de groei van de teelt van cichorei in ons land.
In 1846 zijn slechts 1.829 ha geteld, in 1868 al 4.719 ha, in 1880 11.034 ha en in 1895 12.756 ha.

Voor wat dė 20ste eeuw betreft zien we dat de teelt nog een betrekkelijk belang heeft, maar de beteelte oppervlakte loopt sterk terug.

1910 : 9.668 ha	1950 : 2.470 ha
1929 : 6.379 ha	1965 : 1.168 ha (2)

---

(2) Bron : N.I.S. - Landbouwtellingen.

De landbouwtelling van 1846 leert ons dat in Okegem heel weinig "bitterwortelen" gezaaid werden : slechts 2 a "chicorée" worden aangegeven, terwijl er 58 a met tabak beplant zijn en er nog 4 ha hop te vinden is. Voor het arrondissement Aalst (81 gemeenten) is er slechts 22 ha cichorei aangegeven. Het moet dus zijn dat deze plant in onze streken heel weinig voorkwam. Het is wel een feit dat vanaf de tweede helft van de 19e eeuw tot de jaren 1950 heelwat bitterwortelen gezaaid werden te Okegem. Misschien heeft de aanwezigheid van een cichoreifabriek hier wel een stootje aan gegeven.

Tenslotte nog een paar woorden over de teelt van bitterwortelen. Cichorei wordt gezaaid ; dit zaaien gebeurt in het voorjaar en kan geschieden tot eind mei. Deze soepelheid biedt het grote voordeel dat de cichoreiverbouwing de desgevallend mislukte teelten en gewassen als graan en vlas nog tijdig kan vervangen. Aan de cichoreiteelt zijn heel wat zorgen verbonden. Gebeurt de uitzaai momenteel meestal machinaal, toch zijn anderzijds nog veel handen nodig voor het wieden, het uitdunnen en het harken. Met heel wat zorgen en meststoffen kan de boer zijn cichoreioogst zien gedijen.
In de bamistijd (vanaf half oktober) heeft de natuur haar taak volbracht. Nu gaat de ploeg door het veld en rijdt de vlezige dikke wortelen uit de grond. De vorm van de wortelen lijkt op de algemeen gekende rode "peeën" maar ze zijn heel wat langer (30 à 40 cm) en dikker. Daarna gaan de wortelen naar de cichoreifabriek waar ze verschillende bewerkingen moeten ondergaan vooraleer als fabrikaat de fabriek te verlaten.

B. Historiek van de cichoreibranderij te Okegem.

1. Francis Wittenberg, afkomstig van Everbeek, vestigde zich rond 1835 te Okegem om er een handel in cichorei te beginnen. Hij kocht grote hoeveelheden "peeën" op, verpakte die en bracht die in de omliggende dorpen aan de man.
In 1845 huwde hij Alexandrina Bourgeois (dochter van Tobias en Coleta Vierendeel) en vestigde zich in het eerste huis links op

Rattenbergstraat (Leopoldstraat). In een gedeelte van dit huis is nu een moderne kaas- en vleeswinkel gevestigd.
Maar Francis Wittenberg, die een goede handelaar was, wou zelf cichorei fabriceren. Hij kocht in 1854 een stuk weiland gelegen in de Coenmeerschen (weiden gelegen tussen Fonteinstraat en Dender), gekend op het kadaster onder nr. 794, van de toenmalige burgemeester Benedikt Van Havermaet.
Deze vochtige weide werd grotendeels opgehoogd met grond die van de aanleg van de spoorweg Dender en Waas kwam. Op dit opgehoogde terrein liet hij een woonhuis bouwen, alsook liet hij de nodige gebouwen optrekken voor de suikerijfabricage. Tot deze bedrijfsgebouwen behoorden o.a. een hangaar of overdekte opslagplaats voor de wortelen, werkplaatsen waarin de wortelen gesneden en gedroogd werden (ast genaamd) en een maalderij.
Opvallend is dat het nieuwe huis, waarin tevens een winkelruimte voorzien was, bewoond werd in 1854 onmiddellijk na de geboorte van Maria Theresia Wittenberg. Zij zal later huwen met Joannes Van der Speeten en zal na de dood van haar ouders met haar man de zaak verderzetten en uitbreiden.

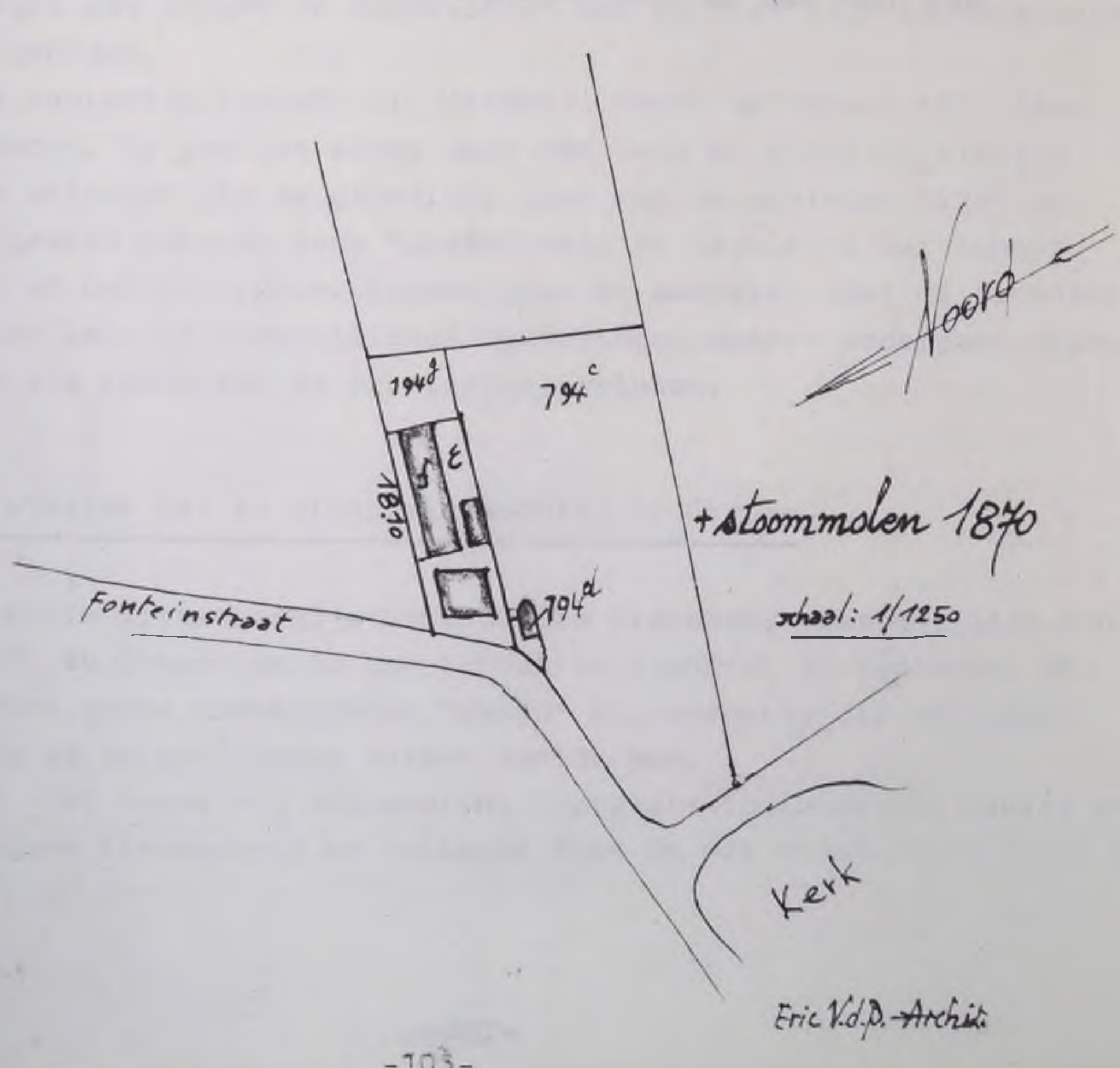
1855

Suikerijfabricage Wettenbergh

Bouw huis + werkplaatsen

+ stoommolen 1870

schaal: 1/1250

Eric V.d.P. Archit.

Wanneer de fabrikant Wittenberg in het najaar over een hoeveelheid bitterwortelen beschikte kon hij met de activiteiten beginnen.
Stijn Streuvels geeft ons een meesterlijke beschrijving van het behandelen van de wortelen in zijn novelle "Leven en dood in de ast".
De ast was een plaats waar de gesneden wortelen "bonen" geheten gedroogd werden. Deze "bonen" schepte men op een bakstenen vloer, waarin openingen voorzien waren. Onder deze vloer werd gestookt met "cokes" die langs de pas aangelegde spoorlijn werden aangevoerd. Daar een broer van Francis Wittenberg, Karel gehuwd met Elisabeth Van der Elst van Okegem, opziener was in de koolmijn van Bois de Luc was de bevoorrading van kolen en cokes dus geen probleem.
Wanneer de cichoreibonen droog waren, werden ze opgestapeld op een zolder om nadien gebrand te worden in een grote trommel die een inhoud van ± 150 kg. had. Die trommel, die zich boven een vuur bevond, moest door een persoon met behulp van een lange zwengel rondgedraaid worden. Nadat de bonen mooi bruin-gebrand waren kwamen ze terecht in een grote houten bak, waarvan de binnenkant beslagen was met zinken platen en waarin ze konden afkoelen. Als dit gebeurd was, werden de bonen in zakken geschept in afwachting om gemalen te worden.
In het molenhuis of maalderij bevond zich een molen, bestaande uit twee grote arduinen molenstenen, die op een houten onderstel rustten. Deze molenstenen werden vanaf 1870 in beweging gebracht door een kleine stoommachine.
Deze installatie - stoomketel en stoomtuig - was de eerste die in de streek voorkwam en kwam van Bergen. Daar familieleden van Francis Wittenberg in Wallonië werkten, werd hij op de hoogte gebracht van deze technische snufjes.
In de "Briefwisseling van het gemeentebestuur" vonden we dat Francis Wittenberg in 1870 de toestemming kreeg om een stoomtuig en stoomketel te plaatsen die hij nodig had voor "zijn maalderij van suikerij". Suikerij is waarschijnlijk een vervorming van het woord cichorei.
Vanaf 1855 staat Fr. Wittenberg ook vermeld in de "Wegwijzer der stad Gent en der provincie Oost-Vlaanderen" (3). In dat

---

(3) Het Stadsarchief van Gent heeft een volledige collectie in haar bezit.

jaarboek staan slechts vier nijveraars of handelaars van Okegem vernoemd : jeneverstokers De Boitselier en Van Havermaet, lijnwaadkoopman Van Houtem en suikerijfabrikant Wittenberg.
Tweemaal per week werden de gebrande bonen gemalen. De gemalen korrels werden vervolgens verpakt in blauwe pakken waar op een geel etiket de volgende tekst gedrukt stond : "Suikerij 't Fonteintje Okegem". Het handelsmerk "'t Fonteintje" stond dus voor : gefabriceerd in de Fonteinstraat te Okegem.
Deze verpakte cichorei werd in hun eigen winkel te Okegem verkocht en werd ook uitgevoerd naar de winkels van het omliggende. Dit vervoer gebeurde in den beginne nog met de kruiwagen, later werd een hondenkar ingeschakeld.
Op de voorgevel van het woonhuis stond volgende tekst geschilderd : "Francis Wittenberg - Bourgeois - Fabricant en winkelier in suikerij".
Het echtpaar Francis Wittenberg-Bourgeois was met 9 kinderen gezegend : Tobias, Jozef, Maria, Melanie, Jean en Leontine, Jean Baptist en Rosalie. (Zie familieschets achteraan).

2. De suikerijbranderij Van der Speeten-Wittenberg.

Na het overlijden van Francis Wittenberg in 1892 kwam de zaak in handen van zijn oudste zoon Tobias. Daar deze over onvoldoende personeel beschikte liet hij het bedrijf over aan zijn broer Jozef. Doch de vroegtijdige dood van zijn vrouw Josepha De Vuyst verplichtte hem de zaak over te laten aan zijn oudste zuster Melanie die in 1878 gehuwd was met Petrus Joannes Van der Speeten en die waarschijnlijk reeds meehielp in het bedrijf.
In 1902 kon Joannes Van der Speeten het bedrijf op zijn naam laten schrijven en ging zich daar vestigen. Voordien bewoonde hij met zijn gezin het huisje dat aan het begin van de Borreweg stond, rechtover het kapelletje van Sint-Antonius en had er ook een winkel.
Aan de volkse toenaam "bij Peeëmans" zal vanaf het begin van deze eeuw de naam "bij d'Haezeleers" gevoegd worden. Immers de moeder van Joannes Van der Speeten was Theresia Haezeleer,

afkomstig van Pamel. De zoon werd dus te Okegem genoemd "Wannes van d'Haezeleers".
Vanaf 1902 werden ook de zonen van Joannes Van der Speeten in het bedrijf ingeschakeld en kon de zaak zich ernstig uitbreiden. De verpakte cichorei werd zowel per houten kar als per spoor naar de winkels van de omliggende dorpen vervoerd.
Joannes Van der Speeten betaalde in 1906 een patentrecht van 26,04 fr. als winkelier en suikerijfabrikant met molen door stoom bewogen, paardekracht van één paard. (4)
Misschien past het hier ook een bondige schets van het geheel van de activiteiten die aan de eigenlijke peeënbranderij voorafging te geven.
Ieder jaar werd aan belangstellenden bitterwortelenzaad verkocht die hiermee enkele roeden zaaiden voor eigen verbruik of voor de verkoop aan de fabriek. Dit zaad kwam van Otegem (West-Vlaanderen) waar een zuster van pastoor Cnockaert een groot bedrijf had waar cichoreizaad werd gewonnen. Ook teelte die firma een grote hoeveelheid wortelen die in haar fabriek gesneden en gedroogd werd en daarna aan cichoreifabrikanten verkocht werd. Zo kwamen elk jaar enkele wagons "bonen" per spoor te Okegem aan, waar ze dan verwerkt werden tot "bitterpeeën".
Rond Allerheiligen begonnen de activiteiten volop in de suikerijfabriek. Van her en der werden wortels aangevoerd : met kruiwagens, met hondenkarren en zelfs met paardenkarren bracht men hoeveelheden wortels aan. Nadat van iedere klant de hoeveelheid gewogen en genoteerd was, belandden de wortelen op een grote hoop.
Dan werd de massa wortelen gesneden tot mootjes (bonen) die eerst gedroogd en vervolgens gebrand werden.
Van 100 kg. ruwe wortelen kreeg de producent ongeveer 20 kg. peeën terug en de onkosten voor de bereiding hiervan werden per kg. berekend.

Tijdens de oorlog 1914-1918 werd het bedrijf door de Duitse bezetter stilgelegd. Er was immers gebrek aan brandstof.
Na de oorlog konden alle activiteiten hernomen worden en werd het terug een bloeiende zaak.

---

(4) M.G.A.-Okegem - Staat der belastingsschuldigen wonende in de gemeente Okegem.

In 1925-1926 werd ons dorp op het electriciteitsnet aangesloten. Een firma van Aalst zorgde ervoor dat de fabriek van electrische drijfkracht voorzien werd : de snijmachines, de brandtrommel en de molen werden van nu af electrisch aangedreven. De stoommachine en de stoomketel die zovele jaren heel wat diensten hadden bewezen werden uitgebroken en tot schroot verwerkt.
Ook werd een moderne droogast geïnstalleerd. De stenen vloer werd vervangen door geperforeerde stalen platen.
Joannes Van der Speeten overleed in 1936 in de gezegende leeftijd van 96 jaar. Hij overleefde heel wat jaren zijn echtgenote Maria Wittenberg die in 1922 overleed.
Karel Van der Speeten, die samen met zijn vader in de twintiger en dertiger jaren de firma leidde, zette nu het bedrijf verder bijgestaan door zijn zusters Theresia en Maria.
Ook tijdens de oorlog 1940-1945 waren er moeilijkheden met de brandstofbevoorrading.
Na W.O.-II kon het bedrijf zich weer herpakken, doch er werd heel wat minder geproduceerd dan in de vooroorlogse periode.
Toen Karel in 1953 overleed werd de suikerijfabricage opgeheven. Theresia en Maria baatten evenwel nog een tijdje de winkelzaak uit.
Na de dood van Maria Van der Speeten in 1965 werd het huis en aanhorigheden verkocht aan Jozef Dubois-Pauwels, die er nadien enkele veranderingen aanbracht.
Het opschrift dat zovele jaren op de voorgevel prijkte "Joannes Van der Speeten-Wittenberg - fabrikant in suikerij" werd weggeverfd. De suikerijfabricage of peeënbranderij behoorde na meer dan 100 jaar te Okegem bestaan te hebben, tot het verleden. De molenstenen die nu ingegraven liggen bij de steenput kunnen alleen nog mijmeren over hun groots verleden.

N.B. : Het grootste deel van de gegevens over de cichoreifabricage zijn voor ons opgetekend geworden door E. H. Maurice Van der Speeten, pastoor te Kallo, waarvoor onze dank.

Familieschets. WITTENBERG

Wittenberg Francis (° Goefferdinge 1813 + Okegem 1892)
x Alexandrina Bourgeois (° Okegem 1816 + 1880)

Ouders van :

1. Tobias (° Okegem 1846 + 1909)
x Mathilde Snoeck (° Okegem 1850 + 1920)

Van wie :

a) Maria Josephina (° Okegem 1.4.1880 + Liedekerke 1.7.1880)
b) August Francis (° Okegem 7.7.1883 + Okegem 16.1.1892)
c) Maria Josepha (° Okegem 2.11.1884 in het klooster getreden van de Zusters van de H. Vincentius te Zele in 1903 - geprofest als zuster Ignatia in 1905 en te Zele overleden 3.3.1973)
d) Petrus Jozef (° Okegem 17.5.1886 + 20.10.1972)
x Leontine Baeyens (° Okegem 5.10.1886 + 13.3.1969)
e) Maria Florine (° Okegem 31.10.1890 + 12.11.1962)
x Jozef De Bruyn (° Okegem 1.12.1891 + 21.5.1931)
f) Maria Henrica (° Okegem 4.3.1894
x Frans De Bruyn (° Okegem 9.9.1894 + 1970)
g) Gustaaf (° Okegem 21.1.1896 + 22.9.1896)

2. Maria Josepha (° Okegem 24.12.1848 + ...)

3. Jozef (° Okegem 13.9.1850 + 4.12.1927)
x Josepha De Vuyst

Van wie :

a) Karel Lodewijk (° Okegem 6.5.1871 + ...)
b) Maria (° Okegem 26.11.1874 + ...)
c) Maria Helena (° Okegem 19.2.1878 + 8.9.1943)
x Eugene De Kinder (° Hamme 29.12.1879 + Okegem 9.8.1955)
d) Hippoliet (° Okegem 14.2.1881 + 31.7.1939)
x Pauline De Rijck (° Okegem 7.5.1887 + 8.9.1970)
e) Jonannes Baptist (° Okegem 7.3.1884 + ...)
f) Karel Jozef (° Okegem 29.9.1886 + ...)

4. Maria Theresia (° Okegem 7.9.1854 + 16.10.1922)
   x Petrus Joannes Van der Speeten (zie volgende familieschets)

5. Melanie (° Okegem 8.1.1855 + 15.7.1931)
   x Adolf Janssens (° .... + Okegem 13.8.1890)
   xx Andreas Van Pissoort (° Okegem 17.6.1862 + 22.5.1951)

6. Joannes Alfons (° Okegem 2.10.1856 + ...)

7. Maria Leontine (° Okegem 4.3.1858 + 22.3.1935)
   x Gustaaf Goubert (° Okegem 20.10.1860 + ...)

8. Jean Baptist (° Okegem 2.5.1860 + Denderleeuw 1927) gemeente-onderwijzer te Denderleeuw
   x Clementine Van Ginderdeuren

   Van wie :

   a) Rufin
      x De Rijcke
   b) Raymond (° Denderleeuw 28.5.1883 + Deerlijk 25.3.1947)
      x Idalie Piscée (° Moerbeke 4.5.1885 + Deurne 15.9.1957)
   c) Emiel
      x Caroline De Proost
   d) Ernest (° Denderleeuw 26.11.1893 + Liedekerke 10.6.1961)
      x Elodie Van der Niepen (° Erembodegem 1899 + Liedekerke 1957)

9. Rosalie (° Okegem 25.12.1861 + 22.3.1875)

Familieschets. VAN DER SPEETEN

Jozef Van der Speeten (° Okegem 17.1.1806 + 10.4.1885)
x Theresia Haezeleer (° Pamel 1816 + Okegem 28.1.1895)

Ouders van :

1. Petrus Johannes (° Okegem 30.6.1842 + 30.1.1936) suikerfabrikant
x Maria Theresia Wittenberg

Van wie :

a) Maria Theresia (° Okegem 15.6.1880 + 20.3.1962)
x Frederik Van de Perre
b) Jozef (° Okegem 15.6.1880 + Pamel 12.11.1968)
x Louise Van Cutsem

Van wie :

1) Victor (° Pamel 27.9.1909)
x Jeannette Clement (+)
2) Maria (° Pamel 22.9.1911)
x Achilles Neuckermans
3) Mariette (° Pamel 6.9.1913)
x Jozef Boxstael (+)
4) Karel (° Pamel 12.8.1915 + 3.3.1917)
5) Jean Baptist (° Pamel 7.1.1918)
x Alfonsine De Leeuw (+)
6) Maria Julia (° Pamel 14.4.1921 + 15.2.1967)
x Albert Thielemans (+)
7) Frederik (° Pamel 28.1.1925)
x Maria Cobbaert
8) Severinus (° Pamel 28.1.1925)
x Jacqueline De Schrijver
9) Maria Ivonne (° Pamel 17.6.1929)
c) Karel Lodewijk (° Okegem 8.12.1881 + 5.1.1953)
d) Joannes Severinus (° Okegem 21.9.1883 + Ninove 5.9.1968)
x Maria Sidonie Van den Spiegel (° Ninove 15.4.1887
+ Denderleeuw 14.2.1968)

Van wie :

1) Maurice (° Okegem 30.5.1912) priester gewijd in 1945
   sinds 1970 pastoor te Kallo
2) Justine (° Okegem 8.12.1913)
   x R. De Schampheleer
   xx A. Steenhaut
3) Albert (° Okegem 13.6.1915 + Teralfene 11.8.1977)
   x M. Th. Rossignol
4) Marcel (° Okegem 20.4.1920)
   x Van den Berghe

e) Maria Mathilde (° Okegem 10.3.1886 + 2.8.1965)
f) Frederik (° Okegem 25.4.1890 + 4.9.1947) postmeester
   x Maria Neuckermans

Van wie :

1) Jeanne (° Gent 1.6.1929 + Okegem 8.5.1971)
   x A. Van Valckenborg

2. Karel Lodewijk (° Okegem 24.11.1844 + 2.4.1941)
   x Pelagie Asselman

3. Joannes Severien (° Okegem 31.8.1847 + 13.12.1918)
   x Caroline Van der Speeten (° Okegem 16.11.1851 + 17.9.1930)

4. Willem Theodoor (° Okegem 12.11.1850 + 8.5.1940)
   x Constantin De Vuyst (° Okegem 23.8.1855 + 2.5.1940)

5. Frans (° Okegem 29.7.1853 + 28.4.1933)
   x Lucia Coppens (° Iddergem 25.5.1871 + 1951)

6. Petrus Joannes (° Okegem 4.11.1856 + 26.12.1862)

DE MANDENMAKERIJ

De telling van de nijverheden en de beroepen van 1896 geven heel wat beroepen aan die toen te Okegem uitgeoefend werden. Zo was er een smid, waren er timmerlieden, kleermakers, klompenmakers, wevers, houtzagers, wagenmakers, enz. Allemaal plaatselijke ambachten binnen de gesloten dorpsgemeenschap die in de behoeften van deze mensen voorzagen.
Onze voorouders zullen het toen zeker spijtig gevonden hebben dat er geen mandenmaker in Okegem gevestigd was en ze dus verplicht waren hun manden en ander vlechtwerk in de stad Ninove te kopen.
Sedert het begin van deze eeuw trad hierin verandering op doordat zich ook te Okegem een mandenmaker kwam installeren.

In 1905 kwam Constant Van den Spiegel, gehuwd met Virginie Staels, zich te Okegem als mandenmaker vestigen. Hij was afkomstig van Ninove-Bakergem, stamde uit een groot gezin (6 jongens en 2 meisjes) en had de stiel van zijn vader geleerd. Hij opteerde voor Okegem omdat er een station en goederenmagazijn was. Van hieruit kon hij gemakkelijk zijn afgewerkte produkten laten vervoeren.
Zijn eerste standplaats te Okegem was een huis op de Dorpsplaats, links van de kerk en nu bewoond door de gezusters De Troy. De toenmalige eigenaar De Vuyst-Houtman, secretaris van Strijtem, had in 1904-1905 de oude boerderij van de Van Havermaetes laten ombouwen. Het oude woonhuis werd herschapen in een prachtig herenhuis en op de plaats waar de oude stallingen gestaan hadden, liet hij een woonhuis bouwen met kleine aanhorigheden.
De eerste bewoners van dit huis waren dus het gezin Van den Spiegel-Staels. Dit huis, waarin tevens herberg gehouden werd, was eigenlijk niet zo geschikt voor het uitoefenen van de stiel. Hij beschikte slechts over kleine werkplaatsjes, waarin hij ook een ketel van 50 hl. inhoud liet plaatsen om daarin de wijmen of wissen te koken. Daar hij over geen tuin beschikte moest hij de wissen, die hij in Eksaarde aankocht, in de lochting van Jozef Van der Speeten-Van der Maelen plaatsen, die toen in de Kaai-

straat (nu Van der Perrekaai) woonde. Zijn werkplaats en magazijn bevond zich op de zolder van het huis, doch bij gunstig weder installeerde hij zich buiten voor het huis om manden te vlechten.
Heel wat schoolgaande jongens en meisjes hebben toen ook mee geholpen om wissen te "strepen" (ontschorsen). Naar het schijnt stonden ze in het rijtje aan te schuiven om een bundel wissen door de streep te kunnen trekken en zo 5 cent te verdienen.

In 1911 verhuisde Constant Van den Spiegel naar de Kouterbaan, waar hij op een stuk grond dat hij aangekocht had, een woonhuis, een werkhuis en een magazijn had laten oprichten. Hij had het daar heel wat ruimer dan op de Dorpplaats en beschikte daarbij over een grote tuin, waarin hij de wijmen kon opslaan vóór de bewerking. Ook hier werd een deel van het huis als herberg uitgebaat tot na W.O.-I.
De specialiteit van Stant de mandenmaker was het vervaardigen van kinderstoeltjes en allerlei manden en korven, o.a. vlocht hij aardbeienmandjes voor de Pamelaars, die hierin hun aardbeien naar de markt van Brussel brachten.
Daar zijn zonen Achiel en Clement nog studeerden te Ninove kon hij van hen weinig hulp verwachten. Hij liet daarom zijn broer Edmond en François De Schrijver in de werkplaats meehelpen. Zo kon hij zijn produkten aan de man brengen, was dus handelsreiziger die te voet tot in Wallonië zijn waren aanbood.
Daar hij de Franse taal niet machtig was, moest hij op een andere manier zijn plan trekken. Hij had een brief bij met "Offertes" in het Frans opgesteld en beschikte over een reeks prentkaarten waarop de vervaardigde produkten afgebeeld stonden. De winkelier had dus maar uit de reeks foto's te kiezen en Stant noteerde wat zijn klant nodig had. Nadien werden de bestelde waren per spoor verzonden.

Tijdens de oorlog 1914-1918 waren de mandenmakers van de streek door de Duitsers opgeëist om in het werkhuis van Constant te komen werken. De wijmen en ander materiaal werden door de Duitsers geleverd en Alfred Van Waeyenberg moest regelmatig met paard en kar de afgewerkte produkten naar de "commandatur" te

Aalst brengen.

De wijmenier.

Na W.O.-I, in 1922, liet Constant een wijmenier aanleggen op een partij meers die hij aangekocht had van Arthur Evenepoel van Meerbeke. Dit perceel weide, gelegen aan de Broekstraat en gekend op het kadaster onder nr. 16 a en 17 met een grootte van ± 2 ha werd verworven voor de som van 6.000 fr.
Deze weide, in de volksmond "Veulekensmeers" geheten, omdat er regelmatig veulens graasden, was een zeer goede graasweide. Ze maakte vóór de aanleg van de spoorlijn Dender en Waas deel uit van de "Grote Meersen" d.i. een groot komkleigebied dat zich uitstrekt langs de linkeroever van de Dender achter een smalle strook oeverwalgronden. Het maaiveld van dat grasland lag slechts een weinig hoger dan de waterstand van de Dender met het gevolg dat deze weiden regelmatig in de herfst en winter overstroomden. Dit gebied wordt ook in de Volksmond "Venningen" geheten, waarschijnlijk afgeleid van ven of veen, d.i. moerassig gebied.
Van de 12e tot de 15e eeuw was dit gebied een diepe beboste depressie, het bos van Rihove, behorend bij het hof van Rideve of Rihove (vandaar de naam Riefstraat).
Een gedeelte van het bos werd in de loop der tijden veranderd in weiland dat bijna geen afwatering had naar de Dender. In 1698 werd daarom een overeenkomst gesloten tussen de schepenen van Okegem en de abdij van Ninove, die eigenares was van een groot gedeelte van die weiden, "over het graven van een gote , reyte of arckgracht daar anders alle meerssen in de Venningen en daaromtrent zouden bederven ... ". Die "arckgracht" bestaat nog en loopt bezijden de dam, gaat onder de spoorweg door en loopt zo achter de Idevoordewijk naar de Dender toe waar hij in de vaartgracht uitmondt.
Deze weide was dus uitstekend geschikt voor de aanleg van een wijmenier te meer daar in de buurt een paar bronnen zorgen voor een regelmatige bevloeiing, want de wilg en de wijm zijn waterplanten.
De hele partij (± 2 ha) werd in 1922 door een tiental mannen omgespit. Hoelang ze precies daaraan werkten, kon onze zegsman me

niet vertellen. Wel dat ze toen 7 fr. per dag verdienden voor die zware karwei.
Normaliter kan een goede spitter een 7 à 10 roeden per dag omspitten. Maar dit labeur was geen gewoon spitwerk, het was immers zware kleigrond.
Wanneer de weide opgespit was, werd een hele partij "stekelingen" (afgesneden takjes van wissen) in de grond gestoken om er nieuwe wissestruiken uit te laten groeien. De stekken werden met de knoppen naar omhoog op een 20 cm. van elkaar in rijen in de grond geduwd. Dit heet in vaktermen "een wijmenier aanleggen". De jonge scheuten die zich op de stekken vormen worden elk jaar met een sikkel afgesneden. Aldus zijn de stekken na enkele jaren uitgegroeid tot stronken, waarop de wijmen welig tieren.
De wis of wijm is een lange buigzame twijg waarmee vlechtwerk wordt gemaakt. Het is dus een onontbeerlijk materiaal voor de mandenmaker die hiermee allerlei voorwerpen kan vervaardigen.
In tegenstelling tot de wilgeloot, afkomstig van de knotwilg, en de wissen van de waterwilg, zijn de op struik gekweekte wissen heel deugdelijk materiaal voor de vlechter. De bekendste soorten hiervan zijn : kletters, wieda, gele wis en rode wis (werd pas op het einde van vorige eeuw in onze streken verbouwd).
De wissen die men van de knotwilg en waterwilg kapt zijn meerdere jaren oud en kunnen alleen gebruikt worden voor ruw vlechtwerk ; ook werden hiermee horden gevlochten dienende als akkersleep en gebruikte men ze veel bij versterking van dijken en beekkanten.

Het bewerkingsproces van de wijmen.

Traditiegetrouw werd rond 11 november begonnen met het afsnijden van de wijmen, een werk dat soms een hele winter in beslag nam.
De afgesneden wissen werden met behulp van een houten "paard", kettingen en klophamers samengebonden tot schoven. Die schoven, die een gewicht van 30 à 40 kg. hadden, moesten op de schouder uit de wijmenier gedragen worden naar de belendende dam of Broekstraat en werden daarna per kar naar de Kouterbaan gebracht, een karwei die door Henri Baeyens of Ernest Staels werd opgeklaard.
Eens op de plaats van bestemming begon een ander werk nl. het

sorteren van de wissen. Door de schoven uit te schudden in een put behield men alleen een bussel wissen van ongeveer dezelfde lengte. Deze gesorteerde wissen werden opnieuw samengebonden in bussels van ± 15 cm. diameter, die daarna in een geul van 40 cm. diepte geplaatst werden in een modderige brij.
In het voorjaar, wanneer de botten ontluiken en er reeds kleine blaadjes op de wissen verschenen, werden de pakken wissen uit de geul opgedolven en van hun schors ontdaan.
Dit gebeurde op volgende wijze : de wijmen werden heen en weer geschuurd tussen twee klemijzers, streep genaamd. Dit toestelletje was bevestigd in de rand van een aardappelmand die met een paar grote stenen verzwaard werd. De ontschorste wijmen zijn aldus sneeuwwit en worden gedurende een paar dagen staande te drogen gezet vooraleer ze op te stapelen op de droogzolder.
Daar dit procédé nog al wat tijd vergt, kan men evenwel nog het voorproces van de ontschorsing anders laten verlopen. De wijmen werden dan ondergedompeld in een grote ijzeren bak, waaronder men kon stoken, zodat de wijmen enkele tijd "gekookt" werden.
Na afkoeling werden de wissen op dezelfde manier van hun bast ontdaan als hierboven beschreven, maar de ontschorste wijmen hadden nu een bruine kleur. Zelfs de schors van de wijmen werd gebruikt : ofwel werden ze in de oven gestookt ofwel diende ze als binding om iets vast te maken. Na enkele tijd opgestapeld te zijn in het droogmagazijn en vóór de uiteindelijke verwerking ondergingen de wijmen nog een laatste behandeling. Ze werden opnieuw geweekt in een weekbak gedurende 24 u. vooraleer ze te verwerken tot allerlei vlechtwerk als manden, korven, zetels, koffers, duivenkevies, enz.

De mandenmaker aan de slag.

Bij het vervaardigen van het mandenwerk zat de mandenmaker op een houten plank met beide benen opgetrokken waartussen de mand of korf bewerkt werd.
Bij zijn werk had hij volgende werktuigen nodig :

- een kliever of wissesplijter : een apparaat met drie gleuven aan de punt door mesjes gescheiden ;

- een klopper of slagijzer met handvat waarmee de gevlochten wissen dichter bij elkaar worden gedreven ;
- een maatstok om de juiste afmetingen van een bepaalde mand te hebben ;
- een priem om openingen in het vlechtwerk te maken ;
- een steekmes om de uitstekende wisseneindjes van een vlechtwerk af te snijden ;
- een tangetje om hier en daar een gevlochten wijm op te trekken.

Handel in wijmen en allerhande vlechtwerk.

Tussen de beide wereldoorlogen werd niet veel meer gevlochten in het werkhuis op de Kouterbaan. Er werd vooral handel gedreven in wissen en vlechtwerk. Die produkten werden bij andere mandenmakers opgekocht en verder verkocht aan de winkels of warenhuizen. Na W.O.-I was het vooral Achiel Van den Spiegel die als handelsreiziger fungeerde. Hij reed toen per fiets naar het Antwerpse, naar de streek van Oudenaarde en zelfs naar Wallonië om te kopen en te verkopen en dit een paar maal per week.
In Bornem werden vooral zetels gekocht, in Zingem en Balegem allerhande manden en korven en in Virton werden vooral kinderwiegjes besteld. Deze produkten kwamen per spoor aan en werden afgehaald per kruiwagen of hondekar en in het magazijn opgestapeld. Van hieruit belandden ze dan in de verkoopcentra.
De mandenmakerij groeide aldus uit tot een groothandel in vlechtwerk. In het atelier vervaardigden en repareerden Constant en Clement echter nog vooral fruit- en aardappelmanden.
Na het huwelijk van Achiel, de oudste zoon, werd in 1931 zelfs een mooi herenhuis en een groot magazijn aan het oude gebouw bijgebouwd.
Na W.O.-II is Clement, die de mandenmakersstiel al goed beet had, verder gegaan met het vervaardigen van manden en korven.
Door het vroegtijdig overlijden van Achiel Van den Spiegel in 1954 verminderde de handel geleidelijk. Zijn weduwe trachtte de zaak nog wat op te drijven, maar bij het afsterven van Constant in 1961 liepen de zaken stilaan naar het einde.

In 1963 is het bedrijf dan volledig stilgevallen daar Clement, die pensioengerechtigd was, toen stopte met de mandenmakers-stiel. Besluitend kunnen we zeggen dat de mandenmakerij en de handel in vlechtwerk zich ongeveer 60 jaar heeft standgehouden te Okegem.

Enkele jaren later heeft Lutgarde Van den Spiegel, dochter van Urbain Van den Spiegel en kleindochter van Achiel, samen met haar man Eddy Vleeschouwer de handel in mandenwerk hernomen. Ze hebben momenteel een prachtige winkel geïnstalleerd in het oude herenhuis op de Dorpplaats, nr. 28.

Van wijmenier tot visvijvers.

Daar de handelszaak in 1963 opgeheven werd, had de wijmenier nog weinig betekenis en geraakte verwilderd. Samen met zijn oom Clement, wou Urbain Van den Spiegel de wijmenier omvormen tot een visvijverpark.
In 1965 werd een aanvraag voor het uitbouwen van een visvijver ingediend bij het schepencollege, dat gunstig adviseerde en toestemming verleende.
Enkele jaren later was de hele wijmenier en belendende stukken ingenomen door 7 visvijvers, ± 2 3/4 ha groot.

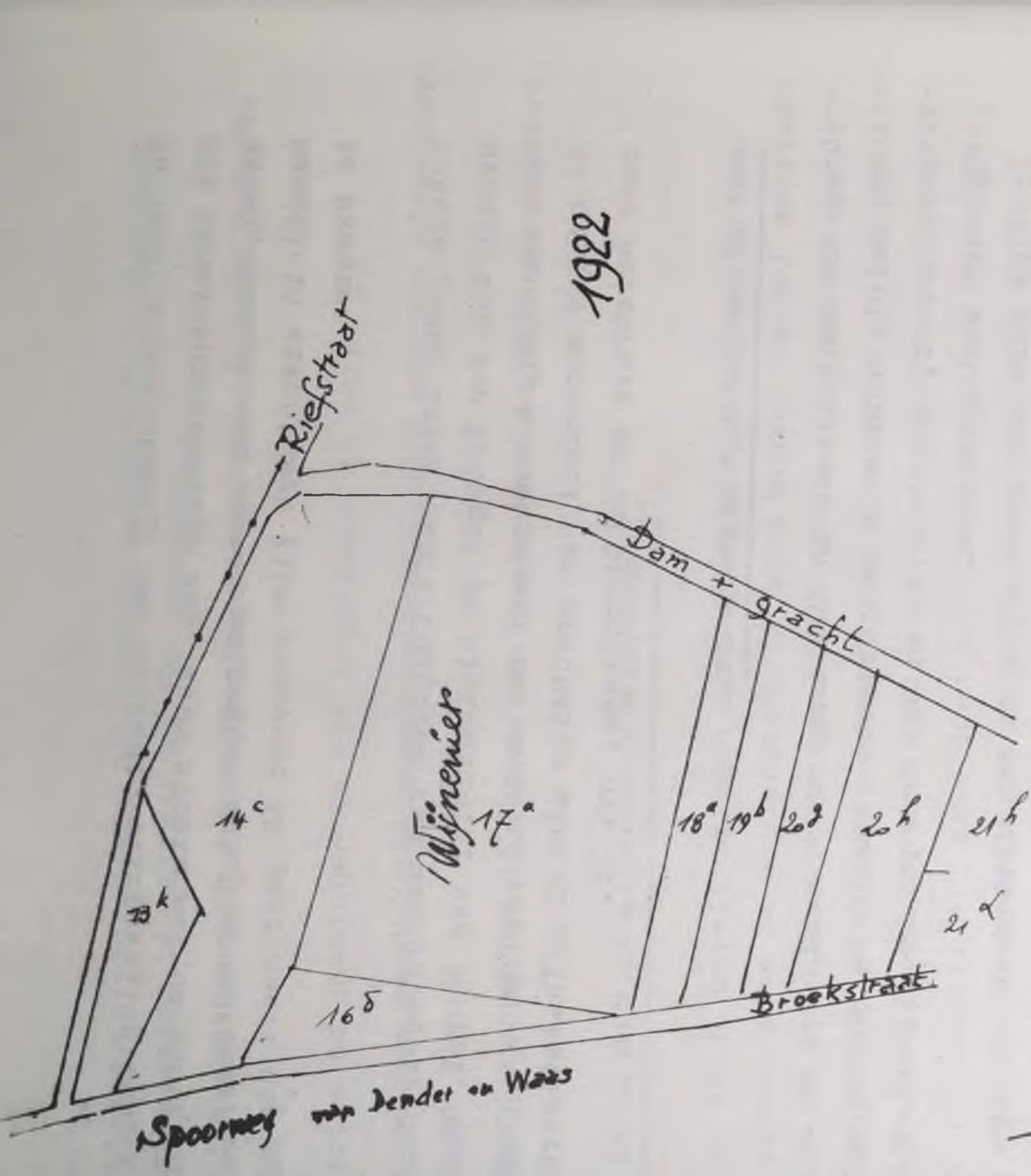
Eén der grote visvijvers die allebei 85 m lang en 25 m breed zijn, wordt sinds het ontstaan uitgebaat door de vissersclub Ponderosa. De andere grote vijver gelegen langs de spoorweg is in gebruik genomen door de Okegemse vissersclub het Goudvisje, terwijl de kleine visvijvers privaat bezit bleven van de familie Van den Spiegel.

Bronnen :

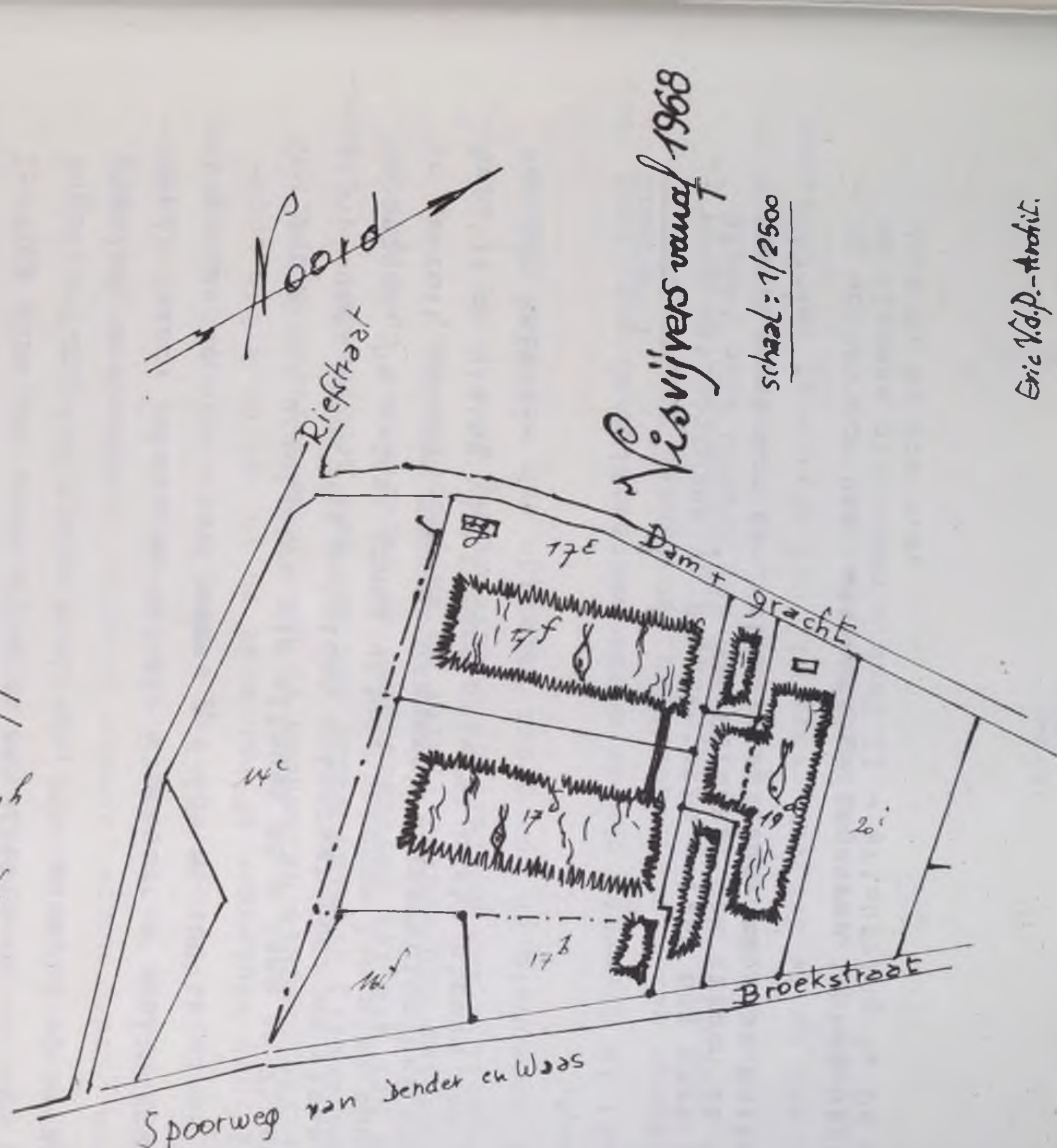
- Heel wat gegevens en documentatie werden ons bereidwillig verstrekt door Urbain Van den Spiegel. Ook kregen we inlichtingen van Clement Van den Spiegel, waarvoor we onze hartelijke dank betuigen.

- We vonden ook heel wat nuttige gegevens in het Woordenboek van de Vlaamse dialecten - deel II - aflevering 1. De mandenmaker door M. De Vos e.a.

1922

Noord

Visvijvers vanaf 1968

schaal: 1/2500

Eric V.d.P.-Archief

Familieschets. VAN DEN SPIEGEL

Constant Van den Spiegel (° Ninove (Bakergem) 31.10.1877 + Okegem 26.7.1961)

x Virginie Staels (° Iddergem 6.10.1875 + Okegem 29.11.1960)

Ouders van :

1. Achiel (° Ninove 12.8.1901 + Okegem 3.9.1954)
x Celine Gijsens (° Wambeek 25.2.1909)

Van wie :

a) Urbain (° Okegem 3.9.1931)
x Yolande Van Damme

Van wie :

1) Lutgarde (° 29.6.1959)
x Vleeshouwer Eddy
2) Dirk (° 29.9.1960)
x Ilse D'Hoe
3) Marleen (° 14.10.1962)
x Gunther Van der Elst
4) Martine (° 23.3.1966)

b) Solange (° Okegem 14.10.1935)
x Jules Corrijn

c) Iliane (° Okegem 21.7.1939)
x Raymond Bliki

d) Greta (° Okegem 17.7.1950)
x Achilles Vernaillen

2. Clement (° Ninove 9.1.1903)
x Maria Josepha Van der Mijnsbrugge (° Borchtlombeek 3.4.1907)

Van wie :

a) Georges (° Okegem 31.10.1932)
b) Andrea (° Okegem 19.3.1938)
x Hendrik Van Bever

DE FABRIEK "DE DENDERBOER" EN "NERVIA"

Tussen de Fonteinstraat en de Dender ligt momenteel het troosteloze nijverheidscomplex van de voormalige lucifersfabriek Nervia. Deze tendele vervallen, tendele gebruikte fabrieksgebouwen staan op een strook grond die op het gewestplan aangeduid is als industriegebied. Een geïsoleerde industriezone midden in het natuurgebied van de Dendervallei.
Vanaf de oprichting van deze fabriek (1913) tot op heden zijn er heel wat nijverheden uitgeoefend. Over enkele van die bedrijvigheden willen we het in dit hoofdstuk hebben.

1. Fabriek "De Denderboer" - fabricatie van kunstmeststoffen en veevoeders.

A. Meststoffen.

Vooraleer de historiek van de fabriek "De Denderboer" aan te snijden willen we u eerst enkele notities over meststoffen opdissen.

Men kan de meststoffen onderscheiden in natuurlijke en kunstmeststoffen of wetenschappelijker gezegd organische en anorganische meststoffen. De natuurlijke meststoffen zijn afkomstig van vaste en vloeibare uitwerpselen van mens en dier : beer, mest en gier ; stalmest bestaat uit vaste uitwerpselen van het vee en stro.
Kunstmeststoffen zijn chemische verbindingen met hoge gehalten aan één of meer plantenvoedende bestanddelen, die meestal in anorganische bindingsvorm voorkomen. Ze worden verdeeld in enkelvoudige die één of twee voedingsstoffen bevatten en in samengestelde meststoffen die meer dan twee voedende bestanddelen bevatten.
Tot het begin van de 19e eeuw werden de landbouwgronden voornamelijk bemest met stalmest en andere organische meststoffen als hout- en stro-as, gedroogde mest uit vogel- en duivenkooien, mergel en gebrande kalk.
In de eerste helft van de 19e eeuw kwam men, dank zij de resul-

taten van een groot aantal onderzoekingen, tot de conclusie dat een bepaald aantal chemische elementen in grote hoeveelheden door de plant opgenomen werden. Men stelde vast dat de natuurlijke meststoffen niet in voldoende mate voor de behoefte van de cultuurgewassen aan die elementen zorgen. De wetenschapslui oordeelden dus dat men de nodige minerale stoffen direct in anorganische vorm aan de grond kon toedienen b.v. houtas en fijngemalen beenderen die behandeld waren met zwavelzuur om de fosfoor in een voor de plant makkelijker opneembare vorm om te zetten.
De betekenis van de bemesting voor het op peil houden of verbeteren van de vruchtbaarheid van de bodem drong echter pas algemeen tot onze landbouwers door, nadat grote hoeveelheden guano en chilisalpeter ingevoerd werden en de grote afzettingen van kalizouten in Midden-Duitsland ontdekt werden.
In de tweede helft van vorige eeuw gingen de bereiding en gebruik van kunstmeststoffen in een snel tempo verder : winning van ammoniak en ijzerslakken als afvalprodukten van de gasfabricage en ijzerindustrie, invoer van ruw-fosfaten en de daaruit volgende bereiding van superfosfaat.
Tegen het einde van de 19e eeuw was door het veelvuldig gebruik de stikstofvoorziening in het gedrang gekomen, want de rijke salpeterafzettingen in Chili en Peru bleken niet onuitputtelijk. Door andere meststoffen op de markt te brengen raakte geleidelijk het gebruik van guano in de Europese landbouw op de achtergrond.
Vanaf het begin van de 20e eeuw hadden de land- en tuinbouwers voor de bemesting van hun grond - buiten natuurlijke meststoffen - een uitgebreid assortiment kunstmeststoffen tot hun beschikking. (1)

In den beginne stonden onze boeren waarschijnlijk heel sceptisch tegenover die moderne meststoffen. Dank zij de landbouwcursussen die vóór en vooral na de eerste wereldoorlog in menig dorp georganiseerd werden, geraakten ze overtuigd van de waarde van deze dingen.
Vanaf de jaren 1870 zijn er in Okegem ook handelaars in guano. Francis Van Damme en een zekere De Boitselier staan vermeld in de Wegwijzer der stad Gent en der provincie Oost-Vlaanderen als handelaars in bouwmaterialen en guano.
Vanaf 1895 staat ook Emmanuel Van den Broeck opgetekend bij de

---

(1) Dr. J. Temme : Meststoffen. Winkler Prins 6e druk - deel 13 blz. 586.

handelaars in vetstoffen.
Deze handel in meststoffen ging gepaard met de verkoop van andere handelswaren als kolen, lijnzaadkoeken en meel, enz...

B. Oprichting en werking van "De Denderboer".

Door akte van 2 november 1912 verleden bij notaris August Van Oudenhove van Denderhoutem werden Jozef De Schepper, Philemon Van der Kelen en Gustaaf Borginon, alle drie afkomstig van Pamel, eigenaar van een perceel meers te Okegem, genaamd "Vosmeersch", groot 1 ha 37 a 23 ca, palende oost de Dam leidende naar de kleine Denderbrug, zuid de vaartgracht, west Philemon Buydens-Van den Berghe, noord met de los aan de Fonteinstraat. Dit perceel meers kochten ze van Jan Covens voor de som van 7 365 fr. boomprijs inbegrepen.
Sinds geruime tijd zochten J. De Schepper en Ph. Van der Kelen, die reeds te Pamel handel dreven in koloniale waren, vetstoffen en andere materialen naar een geschikt terrein in Okegem waarop ze een fabrieksgebouw konden oprichten om er een grote handelszaak te beginnen. Ze opteerden voor Okegem omdat daar een station met goederenmagazijn en loskade was, dat dus uiterst geschikt bleek voor de aanvoer van grondstoffen en benodigdheden.
Onmiddellijk werd van start gegaan met de ophoging van deze drassige weide : met kar en paard werden massa's grond aangevoerd van de hooggelegen velden langs de Hollestraat afkomstig. Doch dit baatte weinig en daarom sloot men een contract af met de uitbaters van de steengroeven van Lessen, die grote hoeveelheden steenslag en steenbrokken per schip lieten aanbrengen. Daarna werd de bouw van de fabriek begonnen. De steen die hiervoor gebruikt werd, was afkomstig van kareel- of veldsteenovens van Okegem.
Het gebouwencomplex was waarschijnlijk medio 1913 klaar want in november 1913 is het al opgetekend bij het kadaster. De schets die op het archief van het kadaster te Gent berust, geeft ons een duidelijk beeld van het opgerichte gebouw, dat uit volgende onderdelen bestond : een woonhuis, een plaats voor een stoomgraanmolen, een magazijn waar scheikundige meststoffen konden bereid worden, een plaats voor de stoomketel en stoommachine,

een paardestal en een grote remise of opslagplaats voor de materialen.
Op 6 september 1913 stichten voornoemde drie personen een bijzondere maatschappij onder de naam "Borginon-Van der Kelen-De Schepper. (De verwantschap blijkt duidelijk in de in bijlage opgenomen familieschetsen).
Het voornaamste doeleinde van dezevennootschap was het uitbaten van een maalderij ; tevens wou deze firma ook een bereiding en handel van kunstmeststoffen beginnen. De zetel was gevestigd in de Fonteinstraat te Okegem.

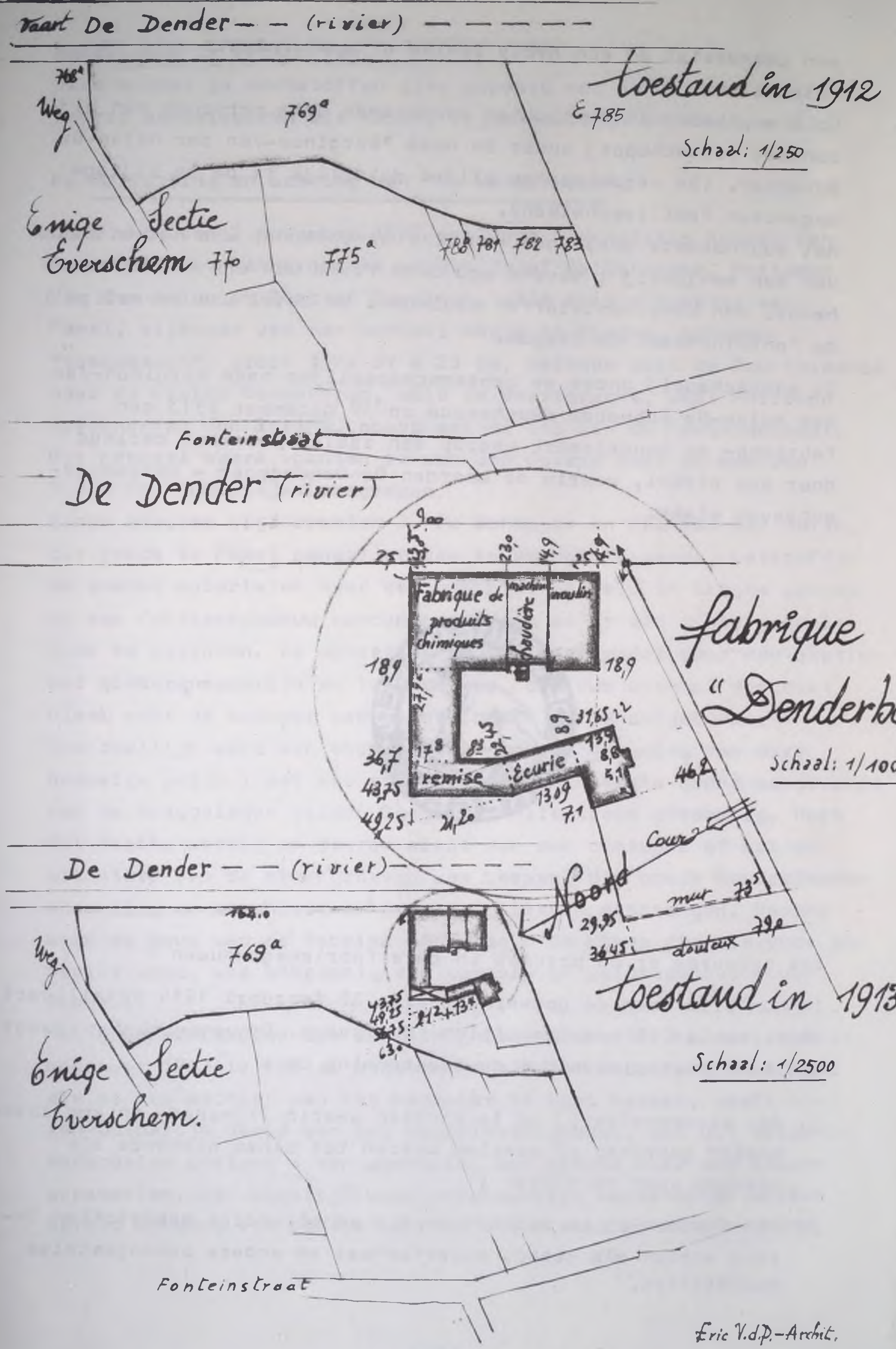
De maatschappij onder de gemeenschappelijke naam Borginon-Van der Kelen-De Schepper deponeerde op 19 december 1913 een fabrieks- en handelsmerk waarop een zaaier voorkomt omringd door een cirkel, waarin de woorden De Denderboer - Okegem geschreven staan.

Wat gebeurde er nu precies in deze fabrieksgebouwen ?

In hun brief aan de goeverneur d.d. 25 februari 1914 detailleert de firma wat ze precies willen fabriceren. De vennootschap vraagt aan het provinciebestuur de toestemming om :

1) een stoommaalderij op te richten waarin lijnzaad- en koolzaadkoeken gebroken of gemalen worden tot bloem dienende als voedsel voor de dieren ;
2) een fabriek op te richten waarin scheikundige meststoffen bereid worden als guano, superfosfaat en andere samengestelde meststoffen.

Gemeente Lichtervelde

Verder geven ze in hun aanvraag nog volgende bijzonderheden :

- het molenhuis bevat drie paar horizontaal geplaatste stenen en een paar vertikaal geplaatste stenen, die tot 30 ton lijnzaad-koolzaadkoeken per dag kunnen malen ;
- de ruimten dienende voor de bereiding van scheikundige mest-stoffen waren twee kelders en een plaats waar de meststoffen gemengd werden. Hierin kon 10 ton superfosfaat per 24 u. be-reid worden.

Ook vroeg de firma de toestemming om een stoomketel en een stoom-machine te mogen plaatsen. U weet waarschijnlijk wel dat het Koninklijk Besluit van 28 mei 1884 strenge reglementen voor het plaatsen en ingebruiknemen van stoommachines voorschreef. Door een besluit van de Bestendige Deputatie van Oost-Vlaanderen dd. 29 mei 1914 werd aan de firma Borginon-Van der Kelen-De Schepper, nijveraars, machtiging verleend om op de grond gekend op het kadastraal plan onder nr. 769a in te richten : "eene maalderij, een stapelplaats voor kunstmeststoffen, een fabriek van superphosphoorzuur, eene voortbrenging van electriciteit en een stoomtuig van 40 paardenkracht met stoomketel gestempeld op 7 kg. bestemd om in hun gesticht te werken."

Verder staat er in het besluit dat deze machtiging is toegestaan voor 30 jaar. De toestemming voor het fabriceren van overphos-phoorzure zouten is slechts voorlopig voor 3 jaar gegeven. Ook stelde de Bestendige Deputatie o.a. volgende voorwaarden :

- De schoorsteenpijp van de haard van de stoomketel moet zich minstens 15 m. boven de grond verheffen ; (deze kleine schouw is later afgebroken).
- Voor wat de maalderij betreft moeten de inrichters er voor zorgen dat het gerucht of stof de buren niet hinderen en mogen er alleen electrisch kunstlicht gebruiken.
- Voor wat het verwerken van fosfoorzure zouten betreft :
  De toestellen waarin fosfoorzure calcium met zwavelzuur gemengd worden dienen luchtdicht gesloten te zijn. De mengeling zal werktuigelijk geschieden. Teneinde het verspreiden van stof te vermijden zullen de grondstoffen in gesloten toestellen gemalen

en werktuigelijk gezakt worden. (2)

U ziet dus dat er een heleboel reglementen en voorzorgsmaatregelen bij te pas kwamen.

Hoe werktenu die handelszaak ?

Zoals het in elke goede firma gebeurt, werden de taken van de vennoten precies bepaald in de stichtingsakte. (3)
Het beheer van de maatschappij werd door de drie vennoten waargenomen. Het toezicht over de machines en alle zaken die met de maalderij en de vervaardiging van de scheikundige meststoffen te maken hadden was in handen van ir. Jan Borginon, zoon van dokter Gustaaf Borginon.
Josephine De Schepper, echtgenoot van Philemon Van der Kelen, werd belast met de boekhouding en briefwisseling, terwijl Jozef De Schepper zich vooral bezig hield met de beursoperaties.
Waarschijnlijk is Patrice De Schepper, broer van Jozef, ook al actief in het bedrijf, want hij staat vanaf 1915 geregistreerd in de bevolkingsboeken van Okegem als handelaar.

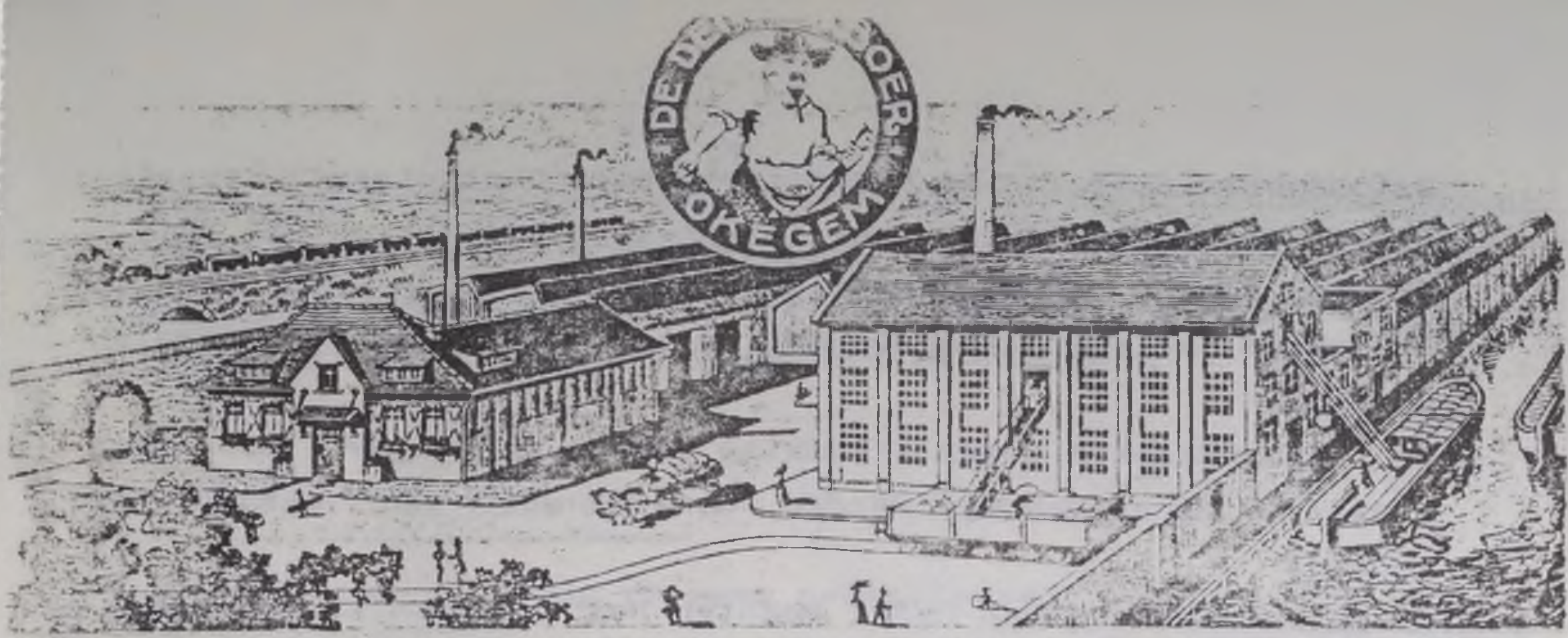
Dank zij een brief met speciale hoofding, berustend in het dossier van de gevaarlijke inrichtingen (Stadsarchief Ninove) kunnen we ons een idee vormen van wat er precies gefabriceerd werd in de fabriek De Denderboer. Als kunstmeststoffen worden vermeld :

metaalslakken, sodanitraat, ammoniaksulfaat, potaschloride, kaïnite, kiésérite en ook kopersulfaat.

Een heel gamma dus van meststoffen die de boeren aangeboden werd in vervanging of aanvulling van de natuurlijke meststoffen.
De grondstoffen, die hiervoor nodig waren, alsook de steenkolen voor de stoomketel, werden per schip aangevoerd. Naar het schijnt was de afdeling "Produits chimique" verbonden aan een instelling in Dresden en werkten er in de fabriek een twaalftal personen, meestal afkomstig van Pamel.
De produkten werden met vrachtwagens naar het magazijn van het station gebracht of per wagen naar de handelaars in meststoffen gevoerd.

---

(2) M.G.A.-Okegem (Ninove). Bundel hinderlijke en gevaarlijke inrichtingen.
(3) Deze akte is verleden bij notaris Jozef Van den Berghe op 6 september 1913.

DE DENDER BOER

Borginon - Vanderkelen - Deschepper

MEUNERIE A VAPEUR

FABRIQUE DE SUPERPHOSPHATES, GUANO ET ENGRAIS COMPOSES

Scories de Déphosphoration
Nitrate de Soude
Sulfate d'Ammoniaque
Chlorure de Potasse
Kaïnite
Kiésérite
Tourteaux et Farine de Colza

NOURRITURE POUR BESTIAUX :
Tourteaux et Farine de Lin

SULFATE DE CUIVRE

OKEGEM, le 15 Septem.

TÉLÉPHONE : NINOVE 30

Aan het Kollegie van Burgemeester en Schepenen

Okegem

Hooggeachte Heeren,

Wij ondergeteekenden brengen de
toelating om Zaturdagkes voor de Kermis
in de Zaterdag van de Heeren Barbier
aan den Thelen - De Schepen geleg
aan de Dendermaan te Okegem.

De Stekjes zullen vermaardigd
worden met roodem phosphaat
potasch Chlorate en gulden reuk en
giftenij zijn.

De plaats der zaal indemelde
het. Zaterdag zal plaats grijpen te
nij het. huenkij.

Voor verdere inlichtingen hou
dij ons ter uwer beschikking.

Aanvaardt, Mijnheeren onze
groeten.

De Kandea Kelen & De Schepper. Modeste Didri

Wat de bereiding van de "voederartikelen voor dieren" betreft : de lijnzaadkoeken die verpakt waren in grote zakken die ruim 100 kg. wogen, waren afkomstig van Argentinië en werden van Antwerpen per schip aangevoerd. Ze konden grof of fijn gemalen worden.
De koolzaadkoeken waren afkomstig van de olieslagerijen - deze moesten vlug verhandeld worden, want ze waren heel vatbaar voor bederf.
De aardbeikwekers van Pamel kochten het bedorven koolzaadmeel op om in de aalputten te gieten of op de mesthoop te doen. (4)

Door het uitbreken van de eerste wereldoorlog werden de activiteiten in de fabriek De Denderboer stilgelegd. Gemis aan grondstoffen en gebrek aan leidend personeel (ir. Jan Borginon had zich als vrijwilliger bij het leger gemeld) betekenden een einde voor dit bedrijf.
Tijdens de oorlog 1914-1918 werd nog in de leegstaande gebouwen een borstelfabriek afkomstig van Izegem voor enkele maanden geïnstalleerd.

o o

2. "De Denderboer" wordt "Nervia".

Vervaardiging van "stekjes" te Okegem.

In een schrijven gericht aan het schepencollege van Okegem dd. 15 september 1917 vragen Modest Adriaens van Ninove, Philemon Van der Kelen en Jozef De Schepper de toestemming om in de fabriek De Denderboer "vuurstekjes voort te brengen". Ze verklaren ook "dat de stekjes zullen vervaardigd worden met rooden phosphoor of potaschchlorate en zullen reuk- en giftvrij zijn". Het is dus een feit dat men te Okegem reeds in 1917 met de fabricage van lucifers beginnen is. Onze zegspersoon verklaarde dat die stekjes die men toen vervaardigde "crachers" waren d.i. lucifers die men op elk ruw oppervlak kon aanstrijken.

---

(4) Deze gegevens werden me meegedeeld door dhr. Maurice Van der Kelen, waarvoor onze dank.

Vooraleer de historiek van de lucifersfabricage te Okegem uit de doeken te doen willen we het eerst hebben over de wijze van vuurmaken in het verleden, het ontstaan van "lucifers" en de evolutie van de lucifersnijverheid in ons land.

A. Omtrent het vlamhoutje . (5)

Het vuur heeft steeds de mens gefascineerd. Een van zijn eerste bekommernissen was het verkrijgen van vuur. De prehistorische mens verschafte zich vuur door twee stukjes hout op elkaar te wrijven, ofwel door een stokje hard hout snel te doen rond-draaien in een gat, gemaakt in een stuk zacht hout.
In de middeleeuwen verscheen de silexvuurslag : een stuk pyriet werd op een harde steen geslagen totdat er gensters uitsprongen die vuur deden ontstaan. Dit pyriet werd later vervangen door vuurstaal.
Het "vuurslaan" was niet altijd gemakkelijk, vooral bij regenachtig of mistig weer ; daarom bewaarde men in de lemen hutten gloeiende kolen in een haard.

Camille Flammarion (1842-1925) een Frans astronoom, vermeldt in zijn mémoires het gebruik van lange fijne, gezwavelde stokjes die men in de smeulende haardas liet ontvlammen en waarmee men kaarsen aanstak. Ook in onze streken was het gebruik van "solfer-stekken" of "zwavelstokjes" gekend, maar hier waren het meestal gedroogde hennepstoppels, die bewaard werden in een afgedankte klomp, opgehangen onder de haardmantel. Deze zwavelstokjes zijn de voorlopers van de moderne scheikundige lucifers.

Pas op het einde van de 18^{e} eeuw komt er een diepgaande verander-ing in de wijze van "vuurmaken". Toen legde Lavoisier de basis van de moderne scheikunde en alras volgden een hele schare vorsers zijn spoor.
De eerste aanstrijklucifer werd uitgevonden door de Engelse apotheker John Walker in 1826. Deze nieuwe lucifer waarvan de kop

---

(5) Met heel veel dank aan O. Baeyens die ons bij het schrijven van dit hoofdstuk aanzienlijke hulp heeft verleend door ons een samenvattende vertaling te bezorgen van "Un siècle d'industrie Allumettiere Belge".

een mengsel van kaliumchloraat, zwavelantimoon en stijfsel bevatte, kon ontstoken worden door wrijving op zandpapier. John Walker verkocht deze vuurstokjes in zijn apotheek ; ze kenden een zodanig succes dat ze in 1828 volop in Londen werden verkocht onder de naam "lucifer" gefabriceerd door Samuel Jones. Zelfs in Parijs kwamen ze op de markt, gefabriceerd door Saveresse en Merckel.
Het grote nadeel van de eerste strijklucifer was de grote kracht die men moest uitoefenen op de luciferskop, waardoor deze laatste meer dan eens in gensters uiteenspatte.
Waarschijnlijk is het de Fransman Sauria, die de eerste echt bruikbare lucifer heeft ontworpen in 1831. Hij vermengde kaliumchloraat met fosfoor. Het is wel merkwaardig dat rond hetzelfde tijdstip een analoge samenstelling werd gebrevetteerd door de Oostenrijker Stephan von Roemer die in 1834 met de fabrikage op industriële schaal startte. Deze Oostenrijkse industrialisatie had tot gevolg dat een massa fabrikanten de lucifer namaakten en hun naam achter de uitvinding van de strijklucifer wilden plaatsen. Uit de gevoerde processen blijkt dat von Roemer samen met Sauria, maar onafhankelijk van elkaar, de uitvinders zijn van de moderne scheikundige lucifer.

Deze nieuwe "lucifer" was ook zeer vlug in België gekend. Men beweert dat Pieter Mertens, oud-officier van het Franse keizerlijke leger, omstreeks 1833, lucifers meebracht uit Duitsland. Hij associëerde zich met zijn neef Balthazar Mertens, fabrikant van schoensmeer te Lessen, om samen de fabricage van deze lucifers te beproeven. Er lagen immers gelijklopende procédés aan de basis van het productieproces. De verpakking van de schoensmeer of boenwas gebeurde toen in houten doosjes. Deze spanen "blinkdozen" konden nu tevens als lucifersdozen worden aangewend. Één stap verder in het proces liet toe de banden spaanderhout te versnijden tot luciferstokken.

Gedurende een twintigtal jaren bleef de fosfoorlucifer de markt beheersen. Toch stelden zich problemen omtrent de veiligheid van dit produkt : de hoge graad van ontvlambaarheid had menigmaal brand tot gevolg, zowel tijdens het transport als bij de ver-

bruiker. Daarbij komt nog dat witte fosfoor een zeer giftige en schadelijke stof is, wat vaak aanleiding gaf tot vergiftigings-verschijnselen.

In 1844 brevetteerde de Zweedse professor G.E. Pasch een lucifer die geen giftige fosfoor bevatte en sterk geleek op deze die door John Walker was uitgevonden in 1826.
We moeten echter wachten tot 1855 om de definitieve doorbraak te kennen van de lucifer zonder witte fosfoorkop. De Zweedse scheikundige Lundström nam een brevet op de niet-fosfoorhoudende lucifer en richtte in zijn geboortestad Jönköping een lucifer-fabriek op. Door associatie met zijn broer kwam de wereldbekende "Jönköpings Tändsticksfabrik" tot stand. De nieuwe lucifer werd op de markt gebracht onder de naam "Säkerkets Tändsticker" (veiligheidslucifer) maar hij kreeg zeer snel de volkse naam "Zweedse lucifer". De productie van deze lucifer onderging tot op heden geen grondige wijzigingen.

In België hadden de gebroeders Mertens de evolutie in Zweden op de voet gevolgd. Balthazar Mertens verwierf reeds in 1856 de exploitatierechten van het brevet van Lundström.
Op dat ogenblik fabriceerde hij reeds fosfoorhoudende lucifers samen met boenwas. Doch door de fabricatie van Zweedse lucifers moest hij zijn fabriek uitbreiden te Lessen, waar de produktie in stand bleef tot 1928. Zijn broer Willem die reeds van 1849 tot 1856 een lucifersfabriek te Geraardsbergen uitbaatte herbegon in 1860 te Overboelare zijn bedrijfsactiviteit.
Het groot commercieel succes van de gebroeders Mertens met hun Zweedse lucifers stimuleerde heel wat concurrenten.
De nijverheidstelling van 1846 leert ons dat geen enkel lucifers-bedrijf te Geraardsbergen is gevestigd. Er worden enkel fabrieken vermeld te Aalst (één), te Lochristi (één), te Dendermonde (drie), te Buggenhout (één), te Schellebelle (één), te Wetteren (één) en te Lessen (één).
Bij de telling van 1880 is de situatie reeds totaal gewijzigd.
Het aantal bedrijven in België is opgelopen tot 14.

We sommen op : S.A. Les Usines te Denderleeuw ; B. Mertens & Cie te Lessen ; L. Bijl-Campen, Van de Schreye, S.A. La Grammontoise,

C. De Launoit en S.A. La Suédoise te Geraardsbergen ; Van den Bossche-Violon & Cie (vervangt de oude firma Societé des Usines L. Cobbaert & Cie) en L. Cobbaert en Prové (later werd dit "Kjobenhavns Export Trandstick Frabric) te Ninove ; F. Hoebeke te Nederbrakel ; L. Van der Straeten et C. De Bonnet te Oudenaarde ; Causemille Jne & Cie et Roche & Cie te Gent en Mariotte & Cie te Kuregem Brussel.

Hieruit afleidend kan men zeggen dat de Denderstreek het centrum geworden was van de lucifersnijverheid in ons land. De officiële telling van 1880 bezorgt ons ook inlichtingen over de leeftijd van de arbeiders die in de lucifersnijverheid werken. Er wordt aangegeven dat er 271 kinderen (212 jongens en 59 meisjes) jonger dan 14 jaar in de "stekjesfabrieken, werkzaam zijn d.i. ongeveer 30 % van het totaal aantal werknemers.

Krachtenbundeling en fusie van de lucifersbedrijven. (6)

In het begin van deze eeuw stelde een commissie vast dat de Belgische lucifersindustrie het best zou gediend zijn met een bundeling van de krachten, een fusie van de nationale bedrijven was immers reeds in het buitenland gebeurd.
In ons land waren in 1910 nog 13 "solferstekfabrieken" actief : L. Bijl, V. De Schreye, La Grammontoise en La Suédoise te Geraardsbergen ; C. De Launoit te Overboelare ; Van den Bossche-Violon & cie en L. Cobbaert te Ninove ; Les Usines te Denderleeuw ; B. Mertens te Lessen ; F. Hoebeke te Nederbrakel, Repsticker te Deux-Acren ; L. Vanderstraeten & Cie te Oudenaarde en Roche & Cie te Gent.
Het fusioneren van die 13 bedrijven met eventueel de drie Nederlandse zou een aantal voordelen bieden.
Op 3 juli 1912 slaagde men erin de S.A. Union Allumettiere op te richten die acht lucifersbedrijven in één vennootschap groepeerde. Aan dit rationalisatieproces werd een eind gesteld door het uitbreken van W.O.-I waardoor België voor 4 jaar afgezonderd bleef van alle exportmarkten. Vele bedrijven hadden ten andere af te rekenen met een tekort aan mannelijke arbeidskrachten.

---

(6) S. Godfroid & D. Surdiacourt : Lucifersbedrijven te Geraardsbergen.

Inmiddels was men in het buitenland ook niet bij de pakken blijven zitten. Ivar Kreuger, een bekende man in de luciferswereld, was erin geslaagd alle Zweedse bedrijven te groeperen in de "Svenska Tändstick Aktiebolaget" (S.T.A.B.). Daar hij ook belangstelling had voor de controle op de lucifersindustrie in ons land, ging hij verder met de groepering van de diverse lucifersfabrieken. Stuk voor stuk kwam hij in bezit van de zes onafhankelijke bedrijven. Hij verenigde ze in de Zweedse firma "Fabriques Belges d'Allumettes". In 1921 sloten Union Allumettière en Fabriques Belges d'Allumettes een belangrijke overeenkomst met het oog op de buitenlandse markten en de uitvoer.
In de twintiger jaren werden nog een paar fabrieken opgericht o.a. Nervia te Okegem (1922) en S.A. Allumettière de Ninove (A. Merckx).
In 1926-1927 na heel wat muntperikelen te hebben meegemaakt, kwam in ons land een zware crisis, die in tal van fabrieken werkloosheid en sociale onrust veroorzaakte. De Belgische lucifersindustrie had met zware moeilijkheden te kampen en een staatssteun was noodzakelijk.
Kreuger van Swedisch Match vond dit een geschikte gelegenheid om te praten over een Belgisch lucifersmonopolie. Er kwam hevig protest en verzet tegen de Zweedse monopolisatiedrang. In fine kwamen "de Zweden" als overwinnaars uit de strijd.
Het spreekt voor zichzelf dat er geen plaats meer was voor een twintigtal fabrieken in ons land en verschillende werden gesloten of opgedoekt. Tot overmaat van ramp begon de Sovjet-Unie in 1928-1929 de Belgische markt te veroveren door lucifers aan dumpingsprijzen te verkopen, zodat een ware prijzenoorlog ontstond.
Een regeringsbesluit voor een speciale tolheffing bracht redding en de Russische import werd daardoor lamgelegd.

In 1929 kwam de grootste concentratie van lucifersbedrijven tot stand : een fusie van Union Allumettière en Fabriques Belges d'Allumettes kreeg de naam "Union Allumettière".

Teloorgang van de lucifersindustrie na W.O.-II. (7)

De belangengroep Union Allumettière besliste haar fabriek te Ninove (Nederwijk) te sluiten op 26 februari 1966. Een gedeelte van het aldaar tewerkgestelde personeel trok naar de fabriek te Geraardsbergen.

De Ninoofse lucifersfabriek Merckx, die hoofdzakelijk voor binnenlands verbruik werkte, - een familiebedrijf die niet was opgeslorpt - besloot op 22 oktober 1973 de poorten te sluiten. Een 160 werknemers kwamen aldus op straat te staan.

In 1979 besloot de Zweedse belangengroep S.T.A.B. waarvan de Union Allumettière volledig afhangt een van zijn twee fabrieken te sluiten : Eindhoven of Geraardsbergen.
Eind 1979 werd Eindhoven gesloten en de luciferspproductie van Nederland werd naar België overgebracht.
Te Geraardsbergen blijft aldus het enige lucifersbedrijf van ons land bestaan.

B. Lucifersfabricage te Okegem.

Zoals reeds hoger vermeld startte de "stekjesnijverheid" te Okegem in de leegstaande gebouwen van de fabriek De Denderboer. Modeste Adriaans, afkomstig van Ninove en voordien bedrijfsleider in een stekjesfabriek aldaar, vroeg aan de firma Borginon-Van der Kelen-De Schepper om in haar fabriek "stekjes" te mogen vervaardigen.
Deze bedrijvigheid ging een paar jaar goed ; de zaken marcheerden zelfs zo goed dat de firma Borginon-Van der Kelen-De Schepper er aan dacht voor eigen rekening een lucifersindustrie uit te bouwen. Reeds in de loop van 1920 vroegen ze aan de gouverneur machtiging voor de oprichting van een fabriek van "zekerheidslucifers". Die toestemming werd verleend en de vervaardiging van lucifers was volop aan de gang in de loop van 1922.
Het feit dat op 27 september 1922 drie handelsmerken op de griffie

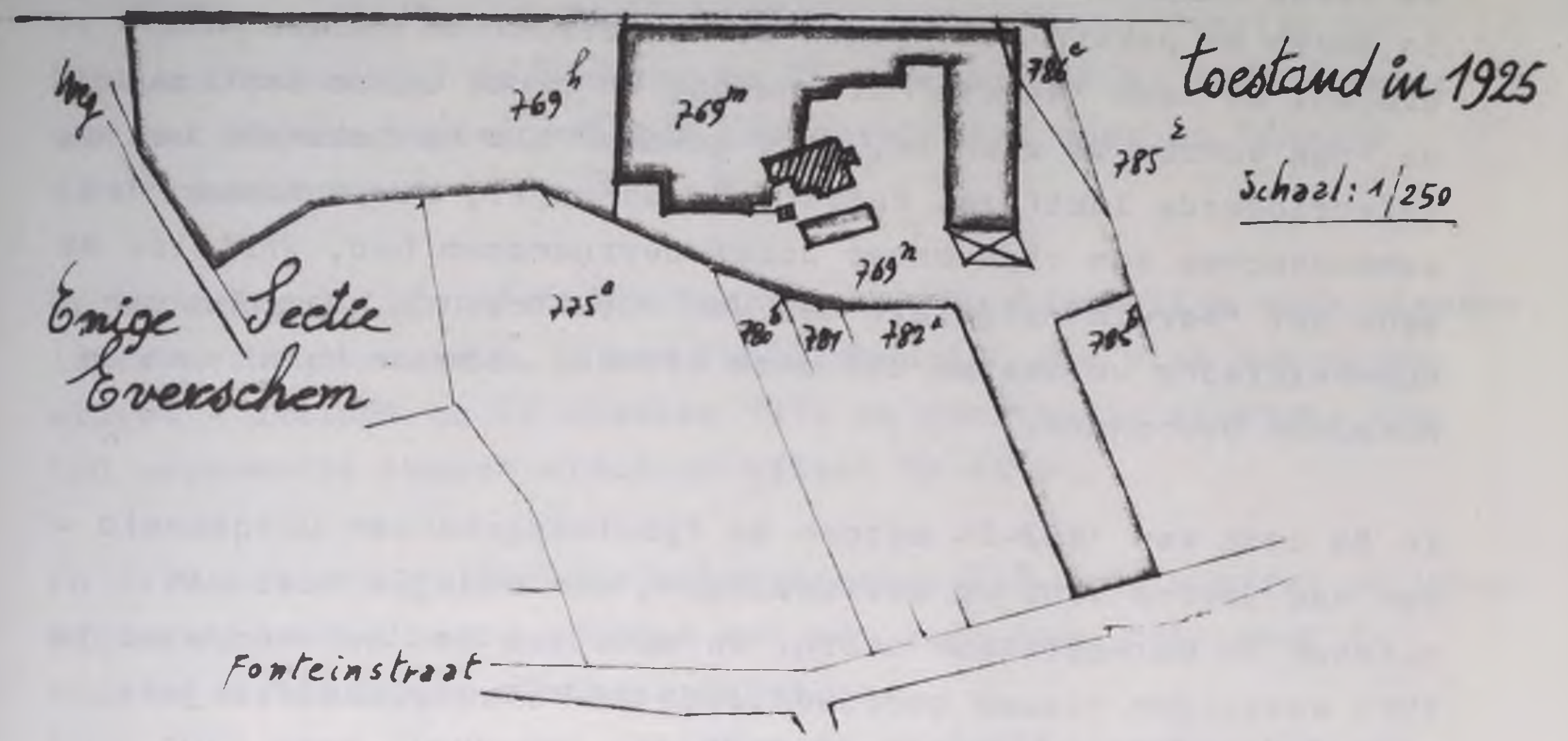
---

(7) A. Ruiz : Geraardsbergen en de ontvoogdingsstrijd van de werkende klasse.

van de handelsrechtbank gedeponeerd werden staaft die bewering. De firma Borginon-Van der Kelen-De Schepper fabriceert lucifers in dozen en pakken die merken als Excelsior en Nervia Match dragen. De naam "Nervia" die nu nog in grote witte letters op de hoge schouw te zien is, werd gekozen als handelsmerk van de gefabriceerde lucifers. Patrice De Schepper, die intussen het vennootschap van zijn broer Jozef overgenomen had, vertelde me eens dat "Nervia" afgeleid was van Nerviërs, de naam van een oud-belgische volksstam die onze streken vóór de komst van de Romeinen bewoonden.

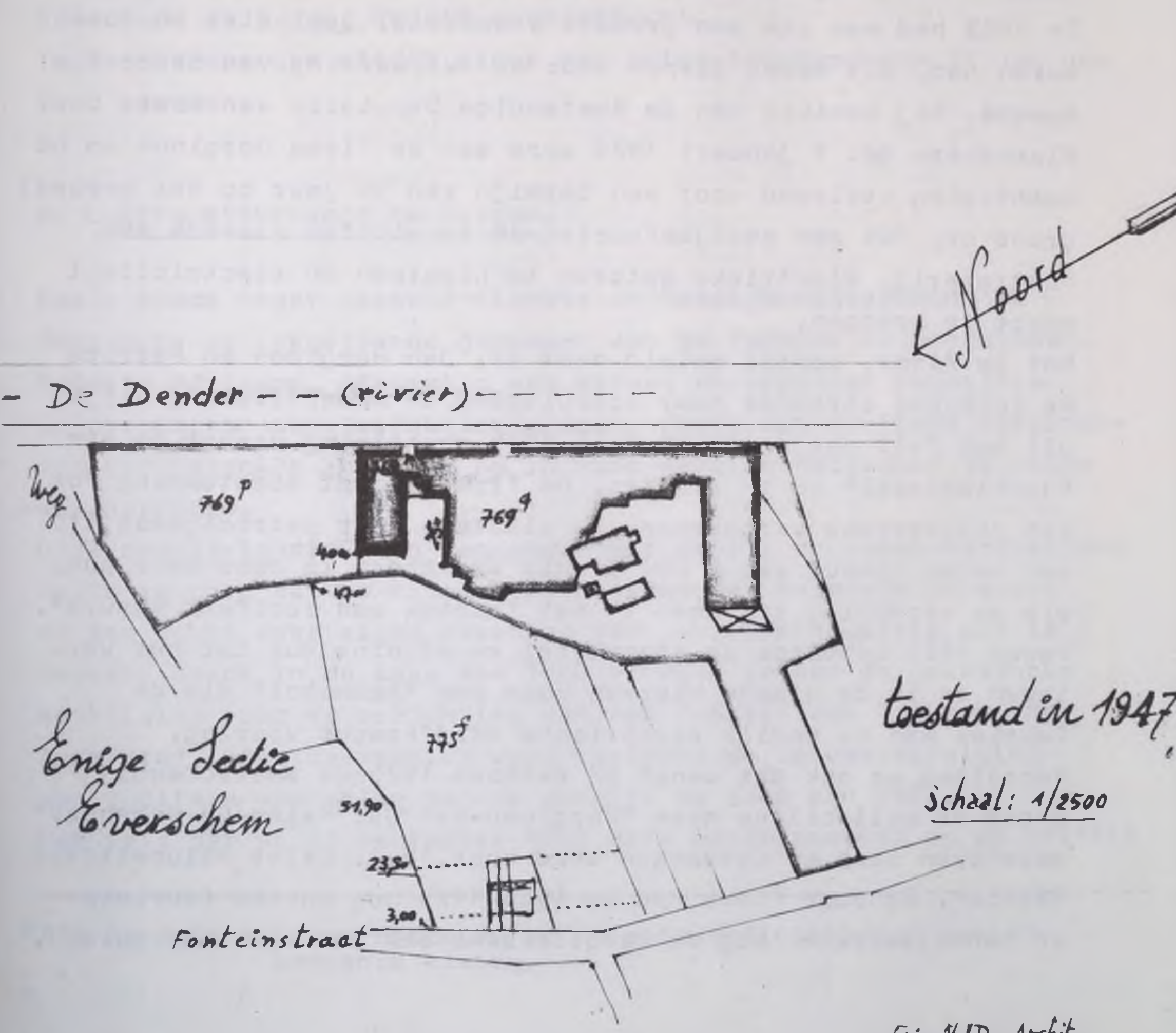
In de loop van 1923-24 werden de fabrieksgebouwen uitgebreid - men had immers voor de vervaardiging van stekjes heel wat ruimten en werkplaatsen nodig. De mutaties van het kadaster in 1925 vermelden nieuwe gebouwen voor de "stoomzwavelstekjes-fabriek" te Okegem. (cfr. schets).
In 1922 had men ook een grotere stoomketel geplaatst en twee vuren had, die moest dienen voor de verwarming van de droog-kamers. Bij besluit van de Bestendige Deputatie van Oost-Vlaanderen dd. 9 januari 1925 werd aan de firma Borginon en Co machtiging verleend voor een termijn van 10 jaar op het perceel grond nr. 769 een stekjesfabriek in te richten alsmede een houtzagerij, electrieke motoren te plaatsen en electriciteit voort te brengen.
Dat de firma, vooral geleid door ir. Jan Borginon en Patrice De Schepper streefde naar vooruitgang en modernisering blijkt uit het feit dat ze op 28 juli 1925 machtiging vraagt om een "naphtestapel" op te richten. De firma vraagt toestemming "om een onderaardse vergaarbank te plaatsen voor petroolgeest (!) van eenen inhoud van 2 000 l. die verbonden is door eene pomp die de verdeling zal doen in het fabriek van lucifers Nervia".
Vanaf 1925 behoorde de stoomketel en-machine dus tot het verleden en in de plaats hiervan kwam een "gazmotor" die de fabriek van de nodige electrische drijfkracht voorzag.
Vermelden we ook dat vanaf 22 oktober 1925 de maatschappij onder de collectieve naam "Borginon-Van der Kelen-De Schepper" opgeheven werd en vervangen werd door "S.A. Usine Allumettière Nervia". De oude firma had in 1923-1924 nog enkele fabrieks- en handelsmerken bij de Handelsrechtbank te Aalst neergelegd,

Gemeente Liedekerke

toestand in 1925

Schaal: 1/250

toestand in 1947

Schaal: 1/2500

Eric V.d.P. - Archit.

speciaal gekozen om de uitvoer en verkoop van lucifers in het buitenland te stimuleren. Vooral Holland en Engeland werden beoogd en daarom fabriceerde men "Hollandia lucifers" en "The Vindictive Match".
De "Vindictive" was een kruiser van de Engelse vloot die in april 1918 ingezet werd bij een Britse actie die tot doel had de haven van Zeebrugge af te sluiten en zo de Duitse U-boten te verhinderen nog uit te varen om Britse schepen te kelderen.
Het enige handelsmerk dat de S.A. Usine Allumettière Nervia deponeerde was "Nervienne Match".

Het wordt zo stilaan tijd dat we even stilstaan bij de fabricage van lucifers zoals die in de twintiger jaren gebeurde.
Naar men ons vertelde, werkten er heel wat mensen (mannen, vrouwen en meisjes) in de fabriek Nervia, die onder de leiding stonden van ir. Jan Borginon, Patrice De Schepper en de echtgenoten Philemon Van der Kelen-De Schepper Josephine. Dit echtpaar had zich reeds met hun gezin van vóór de oorlog 1914-1918 te Okegem gevestigd in het huis dat bij de fabrieksgebouwen behoorde.
Patrice De Schepper die op 5 januari 1925 te Kalken huwde met Suzanne Tibbaut, vestigde zich datzelfde jaar in het grote herenhuis op de Dorpplaats dat hij van oud-secretaris De Vuyst had kunnen kopen.
Ir. Jan Borginon was te Ledeberg-Pamel gevestigd.

Het productieproces "van boom tot lucifers".

De aanvoer van hout, de voornaamste grondstof, naar de fabriek.

Vooral populier (canada), die in onze streken veel werd aangeplant, werd met behulp van speciale boomwagens of mallejans (oesj in het Okegems geheten) naar de fabriek gebracht. Daar de firma over een tiental sterke paarden beschikte was die aanvoer van dit materiaal geen probleem. Alleen de slechte toestand van het wegdek van de Fonteinstraat leverde moeilijkheden op : dikwijls is het gebeurd dat de zwaar geladen boomwagens verzonken in de modder, zodat extra-hulp van paarde- en mankracht nodig waren.
Het moet ook vermeld dat Petrus De Roose en zonen heel wat bomen

geveld hebben voor de stekjesfabriek.

De boomstammen die op de binnenkoer of weide van de fabriek waren gedeponeerd, werden door enkele werklieden ontschorst. Op wagentjes werden de ontschorste boomstammen naar de "snijzaal" gevoerd, waar een grote zaag ze tot blokken van ± 65 cm. lengte zaagde, die daarna naar de afrolafdelingen gebracht werden.

Deze "bollen" werden vervolgens "afgerold". Afrollen betekent dat zeer dunne vellen hout (dikte van een lucifer) machinaal gepeld werden van de boomstronken. Uit deze vellen werden dan de lucifers gesneden en de doosjes gemaakt.

Nadat de lucifersstokjes gesneden waren, werden ze gedrenkt in een bad waarin een bepaalde vloeistof zat. Dit drenken had tot doel het nagloeien van de stokjes te beletten nadat men deze had gedoofd. Vervolgens werden de doordrenkte stokjes in een droogkast of droogkamer gedroogd.

Ondertussen werden de houten doosjes of dozen in elkaar gezet, geplakt en van etiketten voorzien. De klaargemaakte doosjes werden naar een zavelmachine gevoerd om er gezaveld te worden langs de zijkanten, waarop men dan later de lucifer kon aanstrijken.

Zodra de lucifersstokjes voldoende droog waren, werden ze naar een dopmachine gebracht, waar op een uiteinde de "fosfoor" werd aangebracht. Het dopen van de lucifers, dat vroeger manueel gebeurde, was het gevaarlijkst en meest ongezonde werk. De werklieden die met het indopen belast waren, werden na enkele tijd aangetast door een ongeneeslijke vergiftigingsziekte.

De opgegoten lucifers en de gezavelde dozen kwamen dan samen op een plaats of zaal waar de controle en het vullen van de doosjes kon gebeuren. Dit werk werd vooral manueel verricht door vrouwen en meisjes.

Het inpakken van de doosjes gebeurde in den beginne met de hand, later geschiedde dit met de inpakmachine.

o

o o

Niettegenstaande na W.O.-I heel wat bewerkingen machinaal gebeurden, kon men toch nog een 30 à 40 verschillende posten in een lucifersfabriek onderscheiden o.a. voerlieden, meesterknechten, machinisten en stokers, schrijnwerkers, ontschorsers, kortzagers, afrollers (vellen), stekkensnijders, papbereiders, inpregneerders, vulsters, dozenaanbrengsters, dozeninzetsters, enz... (8)

De aanwerving van het personeel gebeurde door de beheerders van de fabriek. Dat de grootste groep van het werkvolk Pamelaars waren verwondert ons helemaal niet : immers de bazen waren afkomstig van Pamel en Jozef De Schepper die na W.O.-I tot burgemeester van Pamel werd verkozen zal heel wat mensen aan een job in de fabriek geholpen hebben. Ook waren er heel wat vrouwen en meisjes uit Liedekerke en Okegem als vulsters en inpaksters actief. Zo werkte b.v. wed. Frans Cornelis-Vernaillen Leontine verschillende jaren als vulster van de doosjes en naar ze beweert liet ze zich toen "per stuk" betalen d.w.z. ze werd volgens haar prestaties bezoldigd. Het kwam er dus op aan zoveel mogelijk doosjes per dag te vullen. Zo'n doosje bevatte ± 50 stekjes en na een tijdje die bezigheid gedaan te hebben, kon men met één greep die bepaalde hoeveelheid vasthebben.
De meeste arbeiders en arbeidsters genoten een vast loon. Voor anderen daarentegen werd het loon volgens het gemengd stelsel berekend : een basisloon en een premietoeslag voor hogere prestaties. Daar er bestendig gewerkt werd in de fabriek - er was een dag- en een nachtploeg - liep de produktie hoog op : er werden enkele honderdduizenden doosjes per dag gemaakt.
Gelukkig had de directie ook enkele "kundige" mannen naar hun fabriek gekregen. Zo werkte Leonard Spitaels, een werktuigkundige van een Geraardsbergse lucifersfabriek, van 1924 tot 1929 in de fabriek Nervia en woonde toen met zijn gezin in één van de werkmanswoningen die de fabriek op haar eigendom had

---

(8) E. Van Neygen : De stekjesnijverheid, onuitgegeven proefschrift voor het examen van adviseur inzake beroepskeuze. 1943.

gebouwd.

Teloorgang van de lucifersfabriek Nervia.

In het inleidend hoofdstuk werd reeds aangetoond dat er vanaf de jaren 1926-1927 een felle strijd om het bestaan in de lucifersnijverheid gestreden werd.
Ook te Okegem was het in die jaren "a struggle for live" en een strijd tegen de Zweedse trust.
Eind 1931 fusioneerde S.A. Usine Allumettière Nervia met "Fabriques Belges d'Allumettières" en naar het schijnt werd de fabriek opgekocht en de activiteiten stilgelegd.
Na deze fusie kwam ook vlug de sluiting en de ontmanteling van de lucifersfabriek Nervia, die zo'n goede 10 jaar lang "stekjes" gefabriceerd had.
Dit einde moet reeds lang in het zicht geweest zijn, want het gezin Philemon Van der Kelen-De Schepper was reeds op het einde van 1930 naar Pamel verhuisd.

IMPREGNATED SAFETY MATCHES
EXCELSIOR
MADE IN BELGIUM BY NERVIA OKEGEM
AVERAGE CONTENTS 50 MATCHES

NERVIA MATCH
TRADE
N
MARK
USINE ALLUMETTIERE NERVIA
OKEGEM BELGIUM

IMPREGNATED SAFETY MATCHES
TRADE
N
MARK
NERVIA OKEGEM BELGIUM
AVERAGE CONTENTS 50 MATCHES

Hollandia
IN DE HOLLANDSCHE ZWAVELSTOK
Lyceles

THE VINDICTIVE MATCH
IMPREGNATED SAFETY MATCH

POLAR BEAR
IMPREGNATED
SAFETY
MATCHES
MADE
IN
BELGIUM
BOX CONTENTS 50 MATCHES

Andere bedrijvigheden in de fabriek "Nervia".

1. Kantfabricage.

In 1931 begonnen de gebroeders Maurice en Alfred Van der Kelen, zonen van Philemon, met de fabricage van kant.
De machines waarop de stukken kant gemaakt werden, waren afkomstig van Barmen (Wuppertal - Duitsland).
Deze machinaal vervaardigde kant werd vooral gebruikt voor tafelen schouwkleden ; ook als aanzetstuk van het "linnengoed" of lingerie. Ook te Ninove werd destijds machinaal kant gefabriceerd o.a. bij De Schepper, Lafontaine en Moeremans.

In 1935 associeerde zich Patrice De Schepper met Maurice Van der Kelen om kant te vervaardigen in de gebouwen van de voormalige lucifersfabriek. Hij vertelde mij eens dat hij in Calais kantmachines had kunnen aankopen. Dit ging niet zonder moeilijkheden gepaard want het werkvolk had de fabriek bezet en wou beletten dat de machines naar België verhuisden. Hij was er ook in gelukt de technieker Maquair mee te loodsen die hier dan de arbeiders de stiel- en machinekennis moest bijbrengen.
Zo komt het dat in de dertiger jaren een paar Franse families zich te Okegem vestigden o.a. Maquair, Alombert e.a.
Ook de Duitse familie Quambusch vestigde zich in die jaren te Okegem en woonde lange tijd in het huis van de fabriek.
Quambusch was een specialist in het samenstellen van tekeningen die uitgevoerd werden op de tientallen kantmachines.
Het firmamerk Nervia werd toen gewijzigd in "Dentelles Lux" en de produkten werden vooral te Brussel verhandeld.

Na W.O.-II werd de fabriek uitgebreid : links van de oude gebouwen werd een nieuwe vleugel bijgebouwd (zie schets toestand 1947) waar vooral o.l.v. Patrice en mevrouw De Schepper gewerkt werd.
Er werd kant (vooral Valencienne en macramé-kant) gefabriceerd op deels nieuwe machines voor de firma Dentelles Lux die zich van Brussel naar Okegem was komen vestigen.
Die kant diende voor gordijnen, bedspreien enz.
Maar ook werd in 1947 van wal gestoken met de vervaardiging van

schoenveters en haarnetjes.
In 1952 echter zijn de machines aan een Zuidamerikaanse firma verkocht.
Marcel Rombout werkt momenteel nog in een gedeelte van de nieuwe vleugel en vervaardigt verder o.a. haarnetjes Filelux.

2. Na W.O.-II zijn de oude "Nervia-gebouwen" door heel wat nijveraars gebruikt.

In 1945 werden ze gebruikt als opslagplaats voor olie en ontvlambare stoffen en een laboratorium voor de bereiding van verfstoffen. Deze activiteit stond toen onder de leiding van De Lathouwer, die zich vanaf 1954 te Hofstade is gaan vestigen.

Niettegenstaande een gezamelijke protestbrief voorzien van 371 handtekeningen konden Pierre Servranckx en Jozef Van Hoey van St.-Jans Molebeek enkele jaren een veltsmelterij en vervaardiging van kaarsen exploiteren.

Vanaf 1966 was Emalux-Virginal voor een paar jaar actief en werden "Emaux ceramiques" vervaardigd in een roterende oven.

Vanaf 1968 tot 1971 werd door "Nervia-Plastic" plastieken voorwerpen vervaardigd.

In 1971 vestigde zich de firma Dender-Aluminium in de oude fabriek die zich vooral bezighield met het kleuren en anoderen van aluminium. Vanaf 1973 is deze firma op het industrieterrein van Ninove gevestigd.
Tijdens deze periode werd aan de bestaande gebouwen van de fabriek nog een gebouw bijgebouwd. Vanaf de Fonteinstraat kan men dit gebouw, opgetrokken in cementblokken, duidelijk zien.

In 1975 herbegon Nervia Plastic zijn activiteiten te Okegem en draait momenteel nog op volle toeren.
Er wordt verloren verpakking in plastic gefabriceerd - vooral de vervaardiging van plastieken containers of bussen voor de olie- en detergentenindustrie staan op het programma.
De fabriek waarin nog 24 personen te werk gesteld zijn, heeft een produktie van ± 20 000 bussen van 5 l. en evenveel literbussen per dag.

BIJLAGEN.

Familieschets BORGINON.

Joos Gorik Borginon (° Pamel 1812 + 1897) schepen van Pamel.
x Barbara Lindemans (° Pamel 1812 + 1895)

Ouders van :

1. Alfons (° Pamel 1848 + 1904) geneesheer - gemeenteraadslid te Pamel
   x Constance t' Kint (° 1859 + 1892)

   Van wie :

   a) Marie (°1889 +1962)
   b) Hendrik (° Pamel 1889) advokaat, gewezen provincieraadslid, volksvertegenwoordiger en senator
      x Constance Lindemans (° Opwijk 1902)
   c) Delphine (° Pamel 1892)

2. Alfred (° Pamel 1850 + 1917) pachter en schepen te Pamel
   x Angélique Bastaerts (Weduwe Frans De Schepper)

   Van wie :

   a) Josine (° 1894)
      x Julien Duerinck van Schoonaarde
   b) Henriette (° 1895 + 1962)
      x Norbert De Schepper van Ninove
   c) Alfonsine (° 1897)
      x Emeric Dockers, tandarts

3. Gustaaf (° Pamel 1852 + 1922) dokter, provincieraadslid, gemeenteraadslid van Schaarbeek, volksvertegenwoordiger
   x Jeanne Collet (° 1861 + 1938)

   Van wie :

   a) Josse (° 1884 + 1959) advokaat en rechter
      x Madeleine Cantoni

b) Julie (° 1885 + 1974)
x Karel Verwilghen professor emeritus K.U.L.
c) Henriette (° 1887 + 1978)
d) Jan (° Schaarbeek 1890 + Pamel 1978) burgerlijk mijningenieur, oorlogsvrijwilliger 1914-1918, ridder Leopoldsorde
x Marie Verheyden
xx Denise Crocq (° 1894 + 1974)
e) Myriam (° 1894)

Familieschets. VAN DER KELEN

Kamiel Van der Kelen (° 1853 + 1930) handelaar
x Mathilde De Vidts (° 1853 + 1942)

Ouders van :

1. Philemon (° Pamel 21.10.1877 + Pamel 23.4.1940) industrieel
x Josephine De Schepper (° Pamel 8.5.1880)

Van wie :

a) Maurice (° Pamel 1902) industriel
x Marie Louise Esders
b) Alfred (° Pamel 1904 + Brussel 1968) Beheerder Brouwerij van Haacht
x Marthe De Ro
c) Marie Jeanne (° Pamel 1911)
x Karel Van Cauwelaert (° O.-L.-Vrouw Lombeek 1905) Dr. jur., gewezen politiek directeur-hoofdredacteur van Het Volk, senator, burgemeester van Roosdaal

2. Victorine (° 1880 + 1964)
x Eugeen Nerinckx van Beert

3. Clemence (° 1884 + 1964)
x Arthur Nerinckx van Beert

4. Marie Delphine (° 1886 + 1935)
x Jozef De Schepper (zie familieschets De Schepper)

5. Rufin (° 1888 + 1947)
x Jeanne De Schepper van Pamel

Familieschets. DE SCHEPPER

Frans Karel De Schepper (° Pamel 1820 + 1890)
x Angélique Bastaerts (° Borchtlombeek 1855 + Pamel 1917)

Ouders van :

1. Marie Josephine (° Pamel 1880 + ...)
x Philemon Van der Kelen

2. Jozef (° Pamel 21.9.1881 + 10.1.1967) nijveraar, voorzitter N.V. Sobralec, ridder Leopoldsorde en kroonorde, burgemeester van Pamel 1921-1959
x Marie Delphine Van der Kelen (° 1886 + 1935)

Van wie :

a) Anna (° 1909 + 1937)
b) Angélique (° 1911 + 1929)
c) Frans (° Pamel 20.9.1916) nijveraar
x Marie Louise Timmermans van St.-Pieters-Leeuw

3. Marie Jeanne (° Pamel 1885 + ...)
x Rufin Van der Kelen, handelaar

4. Patrice (° Pamel 29.12.1889 + Ninove 5.12.1978) nijveraar, beheerder van maatschappijen, medestichter en voorzitter van Sint Paulus Jeugdkampen
x Suzanne Tibbaut (° Kalken 25.12.1896)

Bron : Familiejaarboek 1978.
Opgesteld door Leo Lindemans - Brussel.

Van der Speeten Jozef

INFORMATIE

I. "V.K.A.-Okegem groeide uit de Belt".

Op zondag 12 juni 1983 werd het kaatsterrein en de vergader-zaal-kantine van de Amuzanten plechtig ingehuldigd en ingewijd.
's Morgens werd een Eucharistieviering gehouden waarin speciaal voor het welzijn van de overledene en levende leden van de kaatsvereniging gebeden werd.
In zijn homilie legde de pastoor de nadruk op de belangrijkheid van de kaatssport in het sociale leven van Okegem, waarbij hij het kaatsen prees als een van de weinige kampspelen die gespaard bleven van brutaliteit en geweld.
's Namiddags zegende E.H.W. Van Avermaet onder een grote belangstelling plechtig het terrein in. Niet zonder een tikkeltje fierheid werd het officiële lint nadien doorgeknipt door de voorzitter van deze dynamische vereniging Lucien Praet.
(Gouden Blad Ninove 7.7.1983)

Op 23 en 24 juli werd op dit terrein een volksspelen-tweedaagse ingericht waarbij een 20-tal vergeten en weinig beoefende volkssporten aan bod kwamen zoals o.m. krullebollen, liggende wipschieting, ringsteken, hoefijzerwerpen. Deze oude sporten werden door jong en oud met heel veel belangstelling beoefend, zodat deze manifestatie een geweldig succes kende.
We vonden het daarom passend een bijdrage die in de 4-5^{e} Nieuwsbrief van de Vlaamse Volkssportcentrale (1^{e} trim. 1983) verscheen in deze informatief in te lassen.
Deze bijdrage kreeg als titel "V.K.A.-Okegem groeide uit de belt" is van de hand van Patrick De Schepper. (V.K.A. staat voor Veteranen Klub Amusanten).

"Het is nu bijna twintig jaar geleden dat een paar vrienden 'aan dan toog' besloten om samen een kaatscompetitie te organiseren. Louter recreatief uiteraard, enkel om zich te amuseren. De naam 'Amusanten' zoals de nieuwe creatie werd gedoopt lag dan ook voor de hand. Zij startten onmiddellijk met twintig spelers en konden aldus een competitie uitbouwen met vier ploegen. De ploegnamen 'ponderosas', 'strangers', 'bulldozers' en 'bananas' zijn tot op heden nog steeds bewaard gebleven. Na een jaar werking bleek het succes verzekerd en gingen zij over tot de officiële installatie

van een bestuur en ontwierpen zij ook een eigen clubvlag.

Na goedkeuring van de gemeente werd er gespeeld op het terrein van het toenmalige 'Eendracht Okegem' (aangesloten bij de K.N.K.) op het stationsplein. Het ledenaantal steeg geleidelijk zodat men vorig seizoen met 32 leden verplicht werd om in zes ploegen tegen mekaar uit te komen. De vereniging beperkte zich niet enkel tot kaatsen maar richtte tegelijkertijd ook nog allerhande andere activiteiten in.

Een eliteploeg, samengesteld uit de beste leden van de 'Amusanten' komt sinds vijf seizonen ook nog uit in het 'Kaatstornooi Veteranen Ninove', waar zij na hun tweede jaar aansluiting reeds kampioen speelden.
Regelmatig nemen zij ook deel aan kaatstornooien, meestal in de omliggende gemeenten zoals Liedekerke en Denderleeuw.
Eén enkele maal gingen zij zelfs naar Leeuwarden (Friesland) waar zowel volgens de Belgische als volgens de Friese kaatsspelregels werd gespeeld. In Friesland is de kaatssport zelfs de belangrijkste sporttak.
Te noteren is ook de kaatsbedrijvigheid in Okegem ter gelegenheid van kermis Eversem, iedere vijfde zondag na Pinksteren. Men kan dan vrij inschrijven en drie dagen lang wordt daar in de Hazeleerstraat gekaatst tot de avondschemering de aankomende balletjes onzichtbaar maakt. Op kermismaandag is er ook competitie tussen ploegen bestaande uit spelers die nog nooit een kaatshandschoen aantrokken.
In hun eigen competitie worden er ieder weekend twee wedstrijden afgewerkt. De ploegen worden ieder jaar herloot en spelen ieder seizoen driemaal tegen de andere ploegen. Zodanig kaatst iedere ploeg twee weekends op drie.

Indertijd werd het kaatsterrein aan het stationsplein meer en meer in beslag genomen door 'Eendracht Okegem' en toen ook nog door 'Herleving Okegem', twee ploegen die in de K.N.K. speelden en dan uiteraard ook voorrang van spelen kregen op de 'Amusanten'. Alhoewel hun lokaal voorlopig aan het station bleef, gaven zij toch iedere cafébaas in Okegem de gelegenhed één hunner wedstrijden te laten doorgaan voor zijn herberg.

Aldus kwam men op een bepaald ogenblik tot de eigenaardige situatie dat de Amusanten-competitie werd uitgevochten op tot tien verschillende terreinen in de kleine gemeente die Okegem toch is.
Met de toenemende verkeersdrukte echter werd het steeds moeilijker het verkeer langs niet bespeelde straten door Okegem te leiden.
Er drong zich dan ook zo vlug mogelijk een oplossing op om op een rustige manier hun volkssport te blijven beoefenen.
Er werd gezocht en gevonden. In de Fonteinstraat, een doodlopende rustige landweg, kon de vereniging een terrein huren wat vroeger werd gebruikt als vuilnisbelt. De leden van de vereniging besloten om er samen wat van te maken en plannen werden gesmeed om de vuilnisbelt om te bouwen tot een prachtig kaatsterrein en bijhorend clubhuis. Er werd een voorlopige goedkeuring van 3 jaar verkregen van stedebouw en men kon aan de slag.
Met man en macht werd eerst gewerkt om op deze plaats een prachtige kantine te laten verrijzen. Deze werd officiëel geopend op 11 december 1982. Men kan er terrecht iedere zaterdag en zondag van 10.00 h tot 21.00 h.

Men ongeduld werd gewacht op de steenslag, afkomstig van een oud

rijkswachtgebouw, die als fundering dienst moest doen om het nieuwe kaatsterrein aan te leggen. De bovenlaag van het terrein werd verzorgd in dolomiet en kostte de vereniging ongeveer 100.000 fr.
Het terrein was speelklaar bij het begin van hun kaatsseizoen. (april)

De amusanten hebben zich voorgenomen dit terrein helemaal te herwaarderen en de buurtbewoners zijn blijkbaar bereid om daartoe hun steentje bij te dragen. Op dit ogenblik bevinden zich reeds meer dan 60 inheemse bomen en planten, van amateurkwekers uit de buurt op het gehuurde terrein. Een gepensioneerde onderwijzer werkte als een volleerd tuinarchitect een beplantingsplan uit.
Het bestuur houdt ook de mogelijkheid in het achterhoofd om in de toekomst een speelruimte te voorzien voor de ravotters uit de omgeving.

Allemaal te mooi om waar te zijn eigelijk, men had immers zonder de waard gerekend.

Bij de Raad van State liep immers een klacht binnen waarin werd geopperd dat Stedebouw zijn bevoegdheid was te buiten gegaan. Het gehuurde terrein bevond zich immers in de groenzone van het B.P.A. van Groot-Ninove.

Hopelijk wordt deze klacht geklasseerd en wordt op die manier deze bloeiende volkssportvereniging, die in het woord recreatie hoog in haar blazoen draagt, niet de das omgedaan.
Dan pas weten 'de Amusanten' dat met hun prachtige troeven in handen nog een grootse kaatstoekomst in het vooruitzicht ligt."

II. Okegem kreeg Sint-Jozefskapel terug.

Op initiatief van de plaatselijke C.V.P.-afdeling werd de Sint-Jozefskapel, die wegens de aanleg van een nieuwe woonwijk werd afgebroken, heropgebouwd in zijn oorspronkelijke staat op de witte bepleistering na.
Een groep vrijwilligers heeft zich de "nieuwbouw" ter harte getrokken : Marcel Van den Brande, Roland Vleeschouwer, Cyriel Eylenbosch, Jan Van Isterdael, Hubert Soens, Victor Bourgeois, Jozef Van der Speeten, Gaston Ruysseveldt en ook schepen Freddy Van Eeckhout.

Het kapelleke staat nu naast de straat in het begin van de woonwijk en op het kruis, nog afkomstig van de oude kapel, werd zopas "de mei" gestoken.
Alle medewerkers verdienen waardering en lof, want ook de kleine getuigen verliezen de mensen niet graag noch uit het oog, noch uit het hart. (Het Volk 27 oktober 1983)

Uit de folder van de C.V.P.-Okegem (dd. 25 oktober 1983)die aan alle inwonenden van Okegem werd verspreid, lichten we nog volgende alinea's.

"Voor het werk (bouw van de kapel) hebben zich enthousiaste vrijwilligers gemeld. Om het materiaal te kunnen bekostigen werd aan de uitgifte van een kunstwerkje gedacht.
Onze dorpsgenote Christiane Vernaillen, creëerde een mooie ets van het oude kapelletje.
Deze ets zou, in een beperkte oplage, te koop worden aangeboden, tegen de prijs van 995 fr.

Personen die een enig stukje Okegem in hun herinnering willen houden en tevens hun steentje willen bijdragen tot de opbouw van het nieuwe kapelletje, kunnen nog steeds terecht bij Piet Vernaillen, plaatselijke voorzitter."

Okegem heeft gildekampioenen in Wijnmakersgilde.

Het wijnmaken en de bereiding van allerhande huishoudelijke dranken is de laatste jaren erg geëvolueerd.
De werking van de Vlaamse wijnmakersgilde, die zowat 20 gilden in Vlaanderen telt, is daar zeker niet vreemd aan.
De bedoeling van deze vereniging is de amateur-wijnmaker te begeleiden in zijn hobby en te streven naar een volwaardig produkt.
Langs de gilde om krijgt de wijnmaker de kans om zijn fruitwijnen te laten beoordelen door erkende deskundigen.
Dat er in Okegem heel wat mensen zijn die fruitwijnen bereiden wisten we al. Maar dat er ook kampioenen zijn, vernamen we langs de krant.
In de 1e provinciale wijnkeuring, die gehouden werd in september 198 te Merelbeke behaalde het duo Urbain Van den Spiegel-José Van Damme de 3e prijs in het algemeen klassement en werden tevens gelauwerd tot gildekampioenen van de afdeling Aalst.
In de nationale wijnkeuring met internationale jury, gehouden te Antwerpen in 15 oktober 1983, brachten onze kampioenen het er eveneens schitterend vanaf. Ze behaalden de 1e prijs in tafelwijn rood en de 3e prijs in rosé droog tot medium.
Heemkring wenst deze laureaten van harte geluk met deze hoge onderscheiding.

Bevordering.

Op 21 december 1983 verdedigde ons bestuurslid lic. Herman Van Isterdael (° 1947) zijn proefschrift "Belasting en belastingsdruk : Het Land van Aalst (17-18e eeuw)" met brio en behaalde hiermee de graad van Doctor in de Letteren en Wijsbegeerte met grote onderscheiding.
Dit werk is de vrucht van drie jaar ononderbroken opzoekings- en studiewerk en vormt de bekroning van een jarenlange inzet en studie.
Immers, vanaf 1967, jaar waarin hij de onderwijzersakte behaalde, was Herman besmet met een microbe, waarvan hij tot op de dag van vandaag nog niet genezen is nl. zijn grote belangstelling voor de geschiedenis.
Het lag dan ook voor de hand dat hij mede-oprichter en bezieler van Heemkring Okegem werd in 1975. Maar de amateur-beoefenaar van de heemkunde wou zich verder bekwamen in de wetenschap.
In 1976 liet hij zich inschrijven als werk-student aan de V.U.B. en behaalde hij na vier jaar hard zwoegen - hij was ook nog onderwijzer aan de bassisschool van het H. Kruiscollege te Denderleeuw - het diploma van licentiaat in de geschiedenis met de grootste onderscheiding.
Aangespoord door zijn professor vatte hij onmiddellijk daarop de werkzaamheden aan van een doctoraatsthesis. Na maandenlang opzoekingswerk in veel archieven, tijdrovende lectuur van honderden wetenschappelijke werken kon hij uiteindelijk met het neerschrijven van zijn resultaten beginnen. Dit zwaar labeur heeft - gelukkig voor hem - zijn verdiensten opgeleverd door het behalen van de graad van doctor in de geschiedenis.
Heemkring Okegem is daarom zeer verheugd en is fier iemand in het bestuur te hebben die zo'n hoge onderscheiding behaalde.
We hopen dat hij ons in de toekomst van zijn kennis zal laten delen.
Een hartelijk en welgemeend proficiat aan de laureaat.

Lidgeld 1984.

Met dit huidig nummer besluiten we de 8e jaargang van "Mededelingen". Wie deze drie nummers laat inbinden is weer een boek rijker. Een boek vol wetenswaardigheden van allerlei slag over ons dorp Okegem.
We moeten ons terug aanmelden voor de vernieuwing van het abonnement op "Mededelingen".
Ondanks de niet te stuiten inflatie en duurte heeft het bestuur beslist het lidgeld ongewijzigd te laten : 150 fr. voor de gewone leden en minimum 250 fr. voor de ereleden en beschermleden.
De leden die niet in Okegem wonen, gelieven hun bijdrage te vereffenen met bijgevoegd overschrijvingsformulier.
Bij voorbaat dank voor uw medewerking en uw steun.

Langs deze weg wensen we U ook van harte een "zalig en gelukkig 1984".

Van der Speeten Jozef